

Politický systém Spojených států amerických

Bakalářská práce

Studijní program:

B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obory:

Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání

Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání

Autor práce:

Vlastislav Čapka

Vedoucí práce:

Mgr. Ing. Martin Brabec, Ph.D.

Katedra filosofie

Zadání bakalářské práce

Politický systém Spojených států amerických

Jméno a příjmení: **Vlastislav Čapka**
Osobní číslo: P18000824
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obory: Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání
Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání
Zadávací katedra: Katedra filosofie
Akademický rok: **2019/2020**

Zásady pro vypracování:

Tato bakalářská práce podrobně rozebírá politický systém Spojených států amerických. V úvodu nejprve vysvětlí základní terminologii, potřebnou pro další výklad, jako je např. politický systém, liberální demokracie, ústavnost a dělba moci. V následujících kapitolách podrobně představí politický systém Spojených států amerických, kde se v postupných krocích zaměří na jeho jednotlivé tři složky (výkonnou, zákonodárnou a soudní moc), volební systém, politické strany a stranický systém. Na závěr práce ukáže klady i negativa politického systému v USA. Student se bude v průběhu vypracování práce řídit metodickými a organizačními pokyny vedoucího práce a bude práci pravidelně konzultovat.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

Dvořáková V. a kol. Základní modely demokratických systémů: komparace politických systémů. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2008. 255 s. ISBN 978-80-245-1357-7 Harris R. A., Tichenor D. J. A history of the U. S. political system. 1. vyd. ABC-Clio Ltd, 2008. 1000 s. ISBN 18-51097-13-9 Jillson C. American Government, 4. vyd. New York: Routledge, 2008. 510 s. ISBN 978-0-415-96077-9 Kenneth J. Výzva demokracie. 1. vyd. Praha: Slon, 1998. 423 s. ISBN 80-85850-54-0 Lowi, T. J., Ginsberg B., Shepsle K. A. a Ansolabehere S. American government: A Brief Introduction. vyd. 15 New York: W.W. Norton, 2019. 463 s. ISBN 978-0-393-66486-7 Wilson J. Q. Jak se vládne v USA. 5. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1992. 403 s. ISBN 80-85605-70-8

Vedoucí práce:

Mgr. Ing. Martin Brabec, Ph.D.
Katedra filosofie

Datum zadání práce:

18. dubna 2020

Předpokládaný termín odevzdání:

30. června 2021

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. David Václavík, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědom toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědom následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

27. dubna 2022

Vlastislav Čapka

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu práce panu Mgr. Ing. Martinu Brabcovi, Ph.D. za důležité odborné rady, trpělivost a vstřícný přístup při zpracování této bakalářské práce. Rovněž bych chtěl také poděkovat své rodině a přátelům za jejich významnou podporu a povzbuzení.

Anotace

Tato bakalářská práce se věnuje americkému politickému systému. Jejím cílem je přesně a srozumitelně vysvětlit způsob vládnutí ve Spojených státech amerických. V úvodu se práce zaměří na stěžejní pojmy, potřebné pro další výklad. V následujících kapitolách podrobně představí politický systém Spojených států amerických, kde rozebere tři složky moci, vysvětlí její dělbu a systematicky je popíše. Dále představí politické strany, stranický systém a volební systém. Každá relevantní složka podílející se na tvorbě politiky bude podrobně rozebrána. Na závěr práce dojde k celkovému shrnutí a analýze, kde se objektivně popíší pozitivní a negativní stránky amerického politického systému.

Klíčová slova

politický systém, Spojené státy americké, liberální demokracie, složky moci, Kongres, stranický systém, politické strany, volební systém, federace

Annotation

This bachelor's thesis focuses on the American political system. Its objective is to explain in an accurate and understandable manner the way the United States of America is governed. In the introduction, the thesis will focus on the core terminology needed for further explanation. In the following chapters, it will present the political system of the United States of America in detailed manner, where it will analyze the three branches of power, describe them systematically, and explain their division. It will also introduce the political parties, the party system and electoral system. Each relevant component involved in policy making will be discussed in depth. The thesis will conclude with an overall summary and analysis, where the positives and negatives will be objectively described.

Keywords

political system, United States of America, liberal democracy, branches of government, Congress, party system, political parties, electoral system, federation

Obsah

Seznam použitých zkratk	9
Úvod	10
1 Terminologie	11
1.1 Politický systém	11
1.2 Liberální demokracie	13
1.3 Ústava	14
2 Americká ústava	15
2.1 Historický kontext	15
2.2 Obsah	17
3 Americký systém dělby moci	20
3.1 Výkonná moc	21
3.1.1 Prezident	21
3.1.2 Vláda	24
3.1.3 Výkonný úřad prezidenta	25
3.1.4 Nezávislé agentury	26
3.2 Zákonodárná moc	27
3.2.1 Pravomoci Kongresu	27
3.2.2 Organizace Kongresu	28
3.2.3 Zákonodárny proces	30
3.3 Soudní moc	32
3.3.1 Nejvyšší soud	33
4 Americký federalismus	35
4.1 Vývoj federalismu ve Spojených státech	36
4.2 Místní správa	38
5 Stranický systém a politické strany	42
5.1 Demokratická strana	44
5.2 Republikánská strana	45
5.3 Ostatní strany	46
6 Volební systém a volby	48
6.1 Prezidentské volby	48
6.2 Volby do kongresu	50
7 Analýza politického systému Spojených států	52
Závěr	54
Seznam použitých zdrojů	56

Seznam použitých zkratek

CIA – Central Intelligence Agency - Ústřední zpravodajská služba

FBI – Federal Bureau of Investigation – Federální úřad pro vyšetřování

FTC – Federal Trade Commission – Federální obchodní komise

GOP – Grand Old Party - Republikánská strana

NASA – National Aeronautics and Space Administration - Národní úřad pro letectví a vesmír

NEC – National Economic Commission - Rada pro národní hospodářství

NSA – National Security Agency - Národní bezpečnostní agentura

NSC – National Security Council - Rada pro národní bezpečnost

OMB – Office of Management and Budget - Úřad pro řízení a rozpočet

USA – United States of America – Spojené státy americké

USTR – United States Trade Representative - Úřad obchodního představitele USA

Úvod

Spojené státy americké jsou významnou světovou mocností, jež ovlivňuje politické dění po celém světě. Tato země je navíc strategickým spojencem České republiky, a proto je důležité, abychom byli seznámeni s jeho vnitropolitickými mechanismy a uspořádáním. Cílem této práce je tedy popsat politický systém Spojených států. Záměrem bude postupně a systematicky vysvětlit americký politický systém v několika kapitolách.

Úvodní část práce je zaměřena na výklad základních pojmů souvisejících s touto prací, jimiž jsou politický systém, liberální demokracie a ústava. Jedná se o základní pojmy, jež jsou určeny k seznámení se s tématem práce. Následně se pozornost přesune k americké ústavě. Ústava slouží jako rámec či sbírka pravidel politických systémů, a proto práce nebude popisovat pouze její historický kontext, ale zaměří se i na její obsah. Uvede okolnosti, za kterých byla napsána, a poté se bude zabývat samotnými články.

Ve své prostřední části se práce zabývá přímo politickým systémem Spojených států. Nejprve charakterizuje dělbu moci a vysvětlí systém brzd a protivah. Poté podrobně popíše tři složky státní moci a důkladně nastíní pravomoci každé z nich. Nejdříve se bude zabývat výkonnou mocí, která je v tomto systému nejmocnější složkou federální vlády. Poté přejde k zákonodárné moci, přičemž se bude podrobně zabývat nejen organizací zákonodárského sboru, ale rovněž se bude zabývat legislativním procesem. Na závěr této části se zaměří na soudní moc a podrobněji představí jeho strukturu i funkci.

V závěrečné části se práce bude zabývat dalšími důležitými aspekty tohoto politického systému. Svou pozornost upne na americký federalismus, přičemž nejprve vysvětlí, co je to federace, posléze popíše vývoj americké federace a pak přiblíží vztah mezi federální vládou a vládami jednotlivých států, u nichž se rovněž zaměří na místní samosprávu. V další kapitole se bude zabývat stranickým systémem Spojených států, který charakterizuje, a poté se soustředí na politické strany, které v něm působí. Následně přiblíží také volební systémy, které působí na federální úrovni. Zde objasní proces volby prezidenta a členů Kongresu. Nakonec se pokusí stručně shrnout americký politický systém a nastíní některá pozitiva a negativa tohoto politického systému, s nimiž jsem se setkal během vypracovávání práce.

1 Terminologie

V této kapitole se soustředím na důležité a základní pojmy spojené s touto prací. Cílem zde bude krátce definovat termíny politický systém, liberální demokracie a ústava, jelikož se jedná o pojmy, které jsou součástí jádra tohoto tématu. Zároveň budu definovat pouze ty, které se vztahují k politickému systému ve Spojených státech.

1.1 Politický systém

Stěžejním pojmem této práce je *politický systém*. Tento termín je důležitou součástí politologie. Jedná se o složitou a vzájemně propojenou síť vztahů, kde vláda produkuje výstupy, jež jsou reakcí na vstupy společnosti.¹ Vládním výstupem se rozumí tvorba, aplikace a hodnocení norem nebo zákonů. Vstupem jsou naopak požadavky a podpora, čímž je myšlena schopnost veřejnosti akceptovat daný systém jako legitimní. Jedná se o tradiční způsob konceptualizace pojmu politický systém, jenž vychází ze systémové teorie, jak klasifikovat politické systémy, který pak slouží jako základ pro komparaci velmi rozdílných politických systémů.²

Existují ovšem další způsoby, jak klasifikovat politické systémy. V této práci budu používat metodu klasifikace podle institucionální dělby moci. Instrumentální roli zde hrají pojmy *výkonná moc* neboli exekutiva, *zákonodárná moc* nebo též legislativa a v neposlední řadě *moc soudní* čili judikativa.³ Jedná se o tzv. větve státní moci, a vzhledem k tomu, že se tyto pojmy budou v této práci nepochybně opakovaně vyskytovat, je nutné tuto trojici stručně definovat.

Výkonná moc má ve státním aparátu za hlavní úkol realizovat zákony a řídit stát. Jedná se o seskupení těch, kteří vládou a řídí státní politiku. Této skupině se říká politická exekutiva, což jsou většinou volení politikové, avšak součástí exekutivy jsou i byrokraté čili úředníci. Na rozdíl od politické exekutivy jsou to odborníci pracující ve státní službě, kteří jsou politicky neutrální a zajišťují realizaci politických opatření. Mezi další funkce exekutivy patří ceremoniální funkce, utváření státní politiky, politické vůdcovství, byrokratické řízení a reagování na krize.⁴

¹ HEYWOOD, Andrew. *Politologie*. 1. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-86432-95-5. s. 46.

² CABADA, Ladislav, KUBÁT, Michal a kol. *Úvod do studia politické vědy*. 1. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-41-6. s. 181,185.

³ HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír a ŠEDO, Jakub. *Politické systémy*. Brno : Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-23-5. s. 80.

⁴ HEYWOOD, Andrew., pozn. 1, s. 352.

Zákonodárná moc je druhá větev státního aparátu, jejímž úkolem je vydávat zákony. Ve většině případů je tato pravomoc svěřena do rukou shromáždění neboli zákonodárnému sboru, jenž má podstatnou roli při tvorbě státní politiky. Tento politický útvar reprezentuje lid a formální cestou vydává zákony. Existují různé typy zákonodárných sborů, které se zpravidla rozlišují podle počtu komor, např. dvoukomorový čili bikameralismus a jednokomorový neboli unikameralismus.⁵

Zbývající mocí z této trojice je *moc soudní*. Ta se ve státním aparátu zaměřuje na výklad zákonů či norem. Jejím hlavním úkolem je řešit spory mezi státem a jednotlivci. Soudní orgány jsou v liberálních demokraciích nezávislé a nepolitické, což znamená, že soudci nejsou ideologicky zaujatí a při řešení sporů nepodléhají žádnému politickému tlaku. Tím jsou jejich soudy spravedlivé. Jedná se o právní a rovněž o politickou instituci, neboť rozhodnutí soudců ovlivňuje i státní politiku.⁶

Výše zmíněná klasifikace dle dělby moci rozděluje politické systémy do tří skupin: *parlamentní, prezidentský a poloprezidentský*. Hlavním faktorem, jenž určuje, do jaké skupiny příslušný politický systém patří, je vztah mezi exekutivou a legislativou. Při definování politického systému v této klasifikaci nehraje soudní moc významnou roli, jelikož je nezávislá vůči ostatním mocím. Rozdíl mezi parlamentním a prezidentským systémem je zřejmý. V případě parlamentního systému výkonná moc a legislativní moc splývají, což znamená, že tyto dvě významné státní moci jsou v rukou jedné politické entity, nejčastěji je to premiér čili předseda vlády. Proto se tomuto systému říká také *systém sdílené moci*. Legitimita výkonné moci v tomto systému vychází ze skutečnosti, že zákonodárný sbor je volen veřejností. Prezidentský systém, jenž je pro tuto práci důležitější, je takovým systémem, kde je moc jasně oddělena. Z této informace vyplývá, že exekutiva a legislativa jsou od sebe odděleny. Cílem prezidentského systému, bylo vytvořit tři oddělené větve moci, což zabrání kumulaci moci. Prezident je hlavou státu a předsedou vlády v jedné osobě. Legitimita exekutivy vychází z přímé volby veřejností. Poloprezidentský systém je kombinací předchozích dvou zmíněných systémů. Je to parlamentní systém s prezidentem, jehož výkonné pravomoci jsou silně posíleny.⁷

⁵ HEYWOOD, Andrew. *Politologie*. 1. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-86432-95-5. s. 329-330.

⁶ HEYWOOD, Andrew., pozn. 5, s. 332-333.

⁷ HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír a ŠEDO, Jakub. *Politické systémy*. Brno : Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-23-5. s. 80, 82-83, 88, 94.

Zásadní pozornost je v této práci věnována *prezidentskému systému*, neboť politický systém Spojených států amerických je jakýmsi vzorovým modelem pro tento druh systému. To znamená, že v této práci se budu věnovat výhradně *prezidentskému* typu.

1.2 Liberální demokracie

Dalším pojmem, jenž úzce souvisí s tématem této práce, je *liberální demokracie*. Obvykle se tento termín zaměřuje se slovem demokracie, jelikož se stal oblíbenou součástí slovníku politiků. Podíváme-li se na tuto kolokaci, můžeme dojít k poznatku, že spojuje dva politicko-filozofické pojmy do jednoho. Jsou jimi *demokracie* a *liberalismus*.

O *demokracii* se mluví jako o vládě lidu. Tato forma vlády má antické kořeny, přičemž během tisíciletí prošla přirozenou evolucí na základě společenských požadavků. Demokracie v Athénách se diametrálně liší od dnešních západních demokracií.⁸ Moderní západní demokracie spočívají v zastoupení lidu zastupitelstvem, a proto se tento typ nazývá *zastupitelskou demokracií*. Tento druh demokracie vychází z římské tradice.⁹ Zastupitelstvím se rozumí politické subjekty, jako je parlament či prezident. Vůdcovská elita čili vládnoucí menšina je volena ve volbách na dobu určitou většinou, jež pak vládne v jejím zájmu a je jí odpovědná. Na rozdíl od ostatních režimů může být tato elita ve volbách odvolána a nahrazena, což tento režim činí demokratickým. Je to právě zpětná vazba od voličů, která hraje zásadní roli v demokratickém řízení státu, neboť bez této voličské odezvy by se nejednalo o zastupitelskou demokracii. Tím, že si občané ve volbách zvolí své vůdce či zástupce, je naplněna legitimita vládnoucí skupiny, která drží státní moc.¹⁰

Liberalismus je politický směr, jehož kořeny sahají do osvícenské Evropy a je úzce spjatý s přechodem společnosti od feudalismu ke kapitalismu. Za otce liberální myšlenky je považován John Locke. Tento politický směr je postaven na několika hodnotových pilířích. Mezi ty nejdůležitější patří svoboda jednotlivce, individualita a rovnost. Liberalismus si tedy zakládá na individuální svobodě a právní rovnosti. Klasický liberalismus vychází z ideje minimálního státu, což znamená, že stát by měl pouze občany chránit a nezasahovat do sociální ani ekonomické sféry. Moderní liberalismus má však ke státu vřelejší vztah. V rámci tohoto typu liberalismu stát reguluje jak ekonomiku, tak i sociální věci, čímž

⁸ HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír a ŠEDO, Jakub. *Politické systémy*. Brno : Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-23-5. s. 16.

⁹ DAHL, Robert A. *Demokracie a její kritici*. 1. Praha : Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85605-81-3. s. 28.

¹⁰ ŘÍCHOVÁ, Blanka. Úvod do současné politologie: srovnávací analýza demokratických politických systémů. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-628-4. s. 35.

zabraňuje nespravedlnosti plynoucí z kapitalismu. Je to argumentováno tak, že svobodný, hladový člověk nemá moc možností na seberealizaci, a proto mu stát pomůže dosáhnout takové úrovně, aby byl schopen tak učinit.¹¹

Spojíme-li tedy principy *demokracie a liberalismu*, vznikne nám politický režim *liberální demokracie*. V tomto režimu se tedy konají pravidelné a spravedlivé volby, tj. férová politická soutěž, v níž jsou si všichni politicky rovni. Dále je zde vláda, jejíž moc je omezena ústavou, a tím jsou občané do určité míry chráněni před státem. Jsou jim také zaručena individuální práva a občanské svobody. Ekonomickým systémem v tomto režimu je kapitalismus, a proto má každý právo na soukromé vlastnictví.¹²

Pojem liberální demokracie je pro tuto práci důležitý, jelikož tento režim je aplikován ve Spojených státech amerických. V rámci této práce se tedy nezabývám pouze *prezidentským systémem*, ale také americkou variantou *liberální demokracie*.

1.3 Ústava

Hlavní úlohou ústav je stanovit seznam psaných i nepsaných pravidel pro politický systém. Pojednává o povinnostech, pravomocích, funkcích různých státních institucí a o vztahu mezi nimi. Rovněž stanoví vztahy mezi státem a jednotlivci. Tato pravidla přinášejí do společnosti stabilitu a řád. Ústavy se rozlišují na několik typů podle formy, možnosti změny, obsahu i struktur institucí a dodržování. Formou se myslí, zda je kodifikovaná či psaná nebo nekodifikovaná neboli nepsaná. Možnost změny znamená, jak obtížné je měnit její pravidla, takže je buď flexibilní, nebo rigidní. Klasifikování podle obsahu a struktur institucí označuje jaký typ státu ústava zakládá např. federaci, republiku, prezidentský nebo parlamentní. Druh dle dodržování představuje, jakou úlohu ústava ve státě hraje, zda je skutečně dodržována a uplatňována v praxi, či nikoli.¹³

Je důležité si uvědomit, že ústavy poskytují pouze rámec pro fungování státu. Nejedná se o dokument, v němž jsou přesně a formálně definována naprosto všechna pravidla. Existují například kodifikované ústavy, které se nezmiňují o úloze politických stran. V důsledku toho může být ústava v případě některých otázek vágní a závislá na interpretaci, což je právě případ americké ústavy.¹⁴

¹¹ HEYWOOD, Andrew. *Politologie*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-86432-95-5. s. 63-66

¹² HEYWOOD, Andrew., pozn 11, s. 50.

¹³ HEYWOOD, Andrew., pozn 11, s. 310.

¹⁴ HEYWOOD, Andrew., pozn 11, s. 311.

2 Americká ústava

V této kapitole se zaměřím na americkou ústavu. Ta může být považována za základní kámen amerického politického systému, jelikož charakterizuje rámec státní moci. Obsahuje popis dělby moci, státních institucí a práv občanů. Nejprve se budu zabývat historickým kontextem, jehož vliv na vznik ústavy byl patrný. V další kapitole se zaměřím na její obsah.

2.1 Historický kontext

Po vyhlášení nezávislosti v roce 1776 byly v následujícím roce přijaty tzv. *Články Konfederace a trvalé unie (Articles of Confederation)*, což lze označit za úplně první ústavu Spojených států. Byla přijata třinácti původními státy, jež si zachovaly svou svrchovanost a nezávislost, a vznikla konfederace. Tato Ústava zřídila centrální vládu, která se nazývala Kongres. Tento Kongres ovšem měl velmi malou moc, jelikož státy konfederace se obávaly silné centrální vlády. Hlavním problémem bylo, že nemohl vybírat daně, zavádět cla ani řídit mezinárodní obchod, a tak se musel spoléhat pouze na dotace od jednotlivých států. To zapříčinilo, že konfederaci chyběly prostředky na obnovu země po válce za nezávislost s Anglií. Tím klesala prestiž a mezinárodní důvěryhodnost této instituce, jelikož nebyla schopna tuto krizi řešit, což vyústilo v neochotu Francie poskytnout Kongresu potřebnou půjčku. Kongres nefungoval a bylo tedy jasné, že bude potřeba nutně provést revizi ústavy, a vytvořit silnější centrální vládu, proto byl do Filadelfie v roce 1787 svolán ústavní konvent, kde nakonec nedošlo pouze k revizi, ale napsání nové ústavy.¹⁵

Tvůrci nové ústavy byli výrazně ovlivněni osvícenskými myšlenkami, v nichž hrál ústřední roli klasický liberalismus. Byli to většinou bohatí a vzdělaní muži, kteří se narodili na americkém území. Obyvatelé třinácti kolonií měli špatné zkušenosti s britskou vládou, a proto se tvůrci ústavy orientovali na to, aby vytvořili takový politický systém, v němž by nemohlo dojít k tyranii. Stále si totiž pamatovali křivdy, kterým jim provedl „tyran“ král Jiří III. Cílem tedy bylo napsat takovou ústavu, jejímž ústředním bodem je oddělení tří státních mocí a omezení vlády, což mělo zabránit uzurpování moci a vést k ochraně osobní svobody, jež je základním principem klasického liberalismu.¹⁶

¹⁵ **DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra.** *Komparace politických systémů.* Praha : Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1357-7. s. 64.

¹⁶ **HARRIS, Richard A. a TICHENOR, Daniel J.** *A history of the U.S. political system.* Santa Barbara : ABC-Clio, 2010. ISBN 978-1-85109-718-0. s. 8.

Když 55 delegátů, z nichž 8 podepsalo Deklaraci nezávislosti (*Declaration of Independence*), dorazilo do Filadelfie, začala debata o tom, jakým směrem by se Spojené státy měly ubírat. Chtěli vytvořit silný stát, jenž zajistí řád, avšak nebude natolik silný, aby omezoval občanskou svobodu. Bylo tedy nutné najít rovnováhu. *Tvůrci (framers)* se dohodli na vytvoření tří složek moci, ale došlo k neshodám při řešení detailů. Zabývali se dvěma hlavními plány pro budoucnost mladého státu: Virginským plánem a plánem New Jersey. Virginský plán Jamese Madisona navrhoval sepsání nové ústavy, v níž by byla zřízena nová a silná celostátní vláda. Naproti tomu plán New Jersey prosazoval revizi Článků konfederace a posílení dosavadní centrální vlády. Virginský plán navrhoval vytvořit bikamerální parlament, jehož jedna komora by byla volena lidem, tím je myšlena pouze bělošská populace mužů, a jeho složení by se určovalo na základě přepočtu vycházejícího z populace států. Plán New Jersey naopak navrhoval unikamerální parlament, v němž by každý stát měl stejný počet mandátů. Státům s menšími populacemi se nelíbilo zastoupení závislé na počtu obyvatel, a proto se přikláněly k plánu New Jersey. Z těchto plánů vyšel vítězně Virginský plán, avšak muselo dojít k tzv. *Connecticutskému kompromisu (Connecticut Compromise)*. Delegáti se dohodli tak, že vzniknou dvě komory parlamentu: Senát a Sněmovna reprezentantů. V Senátu má každý stát dva členy, jež jsou voleni zákonodárným sborem jednotlivých států. Co se týče Sněmovny reprezentantů, ta se volí přímou volbou a křesla jsou státům přidělována podle počtu obyvatel, přičemž se kromě bílé populace počítaly také tři pětiny „ostatních“ obyvatel čili otroků. Konvent nakonec schválil novou ústavu 17. září 1787.¹⁷

Schválení Ústavy neznamenovalo její okamžité přijetí. Nejdříve bylo nutné ji ratifikovat ve všech státech, což se v některých částech bývalé konfederace ukázalo jako problematické. Vznikla skupina antifederalistů, což byli především místní politici a demokraté, kteří se stavěli proti centralizované federální vládě. Lokálním politikům se nelíbila skutečnost, že přicházejí o pravomoci ve prospěch nové federální vlády. Naopak demokratům vadila absence *Listiny práv a svobod a nezrušení otroctví*. Nepřítomnost této listiny se stala ústředním bodem debaty týkající se ratifikace Ústavy, a proto federalisté slíbili přijetí *Listiny práv a svobod* jako první dodatky americké ústavy. Tento závazek byl naplněn a z konfederace se stala *federace*.¹⁸

¹⁷ WILSON, James Q. *Jak se vládne v USA*. Praha : Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85850-54-0. s. 18-19.

¹⁸ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Komparace politických systémů*. Praha : Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1357-7. s. 67-68.

Na závěr této podkapitoly je nutno podotknout, že tvůrci ústavy cílili na vytvoření demokracie, i když se toto slovo v Ústavě nevyskytuje. Je to dáno skutečností, že někteří tvůrci ústavy se obávali demokracie, neboť si pod tímto pojmem v tehdejší době představovali přímou demokracii vycházející z antické tradice, která byla v americkém politickém diskurzu vnímána negativně.¹⁹ Tvůrci ústavy si však byli plně vědomi, že vytvářejí zastupitelskou formu vlády, jen nemohli předpokládat, že tato forma se bude v budoucnu nazývat *zastupitelskou demokracií*.²⁰

2.2 Obsah

Ústava Spojených států byla ve své době nejdemokratičtější dokumentem své doby a používá se dodnes, ačkoli s novými dodatky.²¹ Staví na čtyřech principech: *republikanismus, federalismus, dělba moci a brzdy a protiváhy*. Obsahuje sedm článků a k dnešnímu dni bylo přijato 27 dodatků.²² V této podkapitole popíšu její obsah a vysvětlím ústavní dodatky.

Úvodní tři články se zabývají dělbou moci. První článek je tím nejdelším a informuje o *moci zákonodárné*. Ta podle ústavy náleží dvoukomorového Kongresu (*Congress*). Ten je rozdělen na *Senát (Senate)* a *Sněmovnu reprezentantů (House of Representatives)*. Ústava definuje jeho funkci a vyjadřuje *princip vyjmenovaných pravomocí (enumerated powers)*. Podle tohoto principu může Kongres vykonávat pouze ty pravomoci, jež mu Ústava přiznává. Ta uvádí osmnáct pravomocí, které této instituci přísluší. Následně dodává, že Kongres má právo vydávat zákony, které umožní výkon těchto vyjmenovaných pravomocí. Těmto pravomocím se říká tzv. *implikované pravomoci (implied powers)*. Druhý článek popisuje *moc výkonnou*, která přísluší *prezidentovi*. Třetí článek pojednává o *moci soudní*, v němž je zřízena nejvyšší soudní instituce zvanou *Nejvyšší soud (The Supreme Court)*. Dále stanoví, že nikdo nesmí být vězněn bez soudního rozhodnutí.²³ Všechny tyto složky a dělbu státní moci podrobně rozeberu v následující kapitole.

¹⁹ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. Komparace politických systémů. Praha : Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1357-7. s. 67.

²⁰ DAHL, Robert A. *How Democratic Is the American Constitution?* New Haven : Yale University Press, 2001. ISBN 0-300-09218-0. s. 159-160.

²¹ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra., pozn. 19, s. 67.

²² LOWI, Theodore J., et al. *American Government: A Brief Introduction*. 15. vyd. New York : W.W. Norton, 2019. ISBN 978-0-393-66486-7. s. 43.

²³ JANDA, Kenneth, et al. *Výzva demokracie: systém vlády v USA*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1998. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-54-0. s. 64.

Čtvrtý článek ustanovuje kompetence států. Nařizuje právní rovnost občanů mezi státy federace a přikazuje vydávání stíhaných osob zpět do státu, kde byl trestný čin spáchán. Rovněž uděluje občanům svobodu cestovat napříč celou federací. Pojednává také o přijímání nových států do federace a v neposlední řadě garantuje ochranu území států před nepřátelským vpádem.²⁴

Pátý článek se zabývá tzv. *dotatkem (amendment)*. Tvůrci si byli dobře vědomi toho, že bude nutné Ústavu měnit nebo doplňovat, a proto tento článek stanoví pravidla pro přijímání dodatků. Proces přijetí dodatku je rozdělen do dvou fází: *navrhování a ratifikace*. Pro přijetí dodatku musí být splněny obě fáze. Ústava stanoví pro každou fázi dvě metody postupu. V případě návrhové fáze mohou navrhnout dodatek dvě třetiny Senátu a Sněmovny nebo státy mohou požádat Kongres o svolání celonárodního konventu, kde by byl dodatek navržen, pokud se k tomu vysloví dvě třetiny zákonodárných sborů jednotlivých států. Druhý způsob nebyl nikdy použit, tudíž žádný dodatek nebyl přijat touto cestou. Ratifikační fáze také není jednoduchá. První možností, jak ratifikovat dodatek je, že s návrhem souhlasí tři čtvrtiny zákonodárných sborů jednotlivých států. Druhou možností je schválení ústavodárným shromážděním ve třech čtvrtinách států. Obdobně jako při návrhové fázi se u ratifikace používá především první metoda, ovšem jeden z dodatků byl schválen i druhou metodou. Způsob ratifikace dodatku stanovuje Kongres. Prvních deset dodatků představuje výše zmíněná Listina práv a svobod, neboť to byla podmínka pro ratifikaci ústavy ze strany některých států.²⁵

Lze konstatovat, že z dnešního pohledu je přijímání dodatků velice obtížný proces. Vzhledem k tomu, že v současné době je ve Spojených státech padesát států, tak s počtem států vzrostla i obtížnost přijmout dodatky, poněvadž s ním musí souhlasit tři čtvrtiny všech států, což je v dnešní polarizované americké společnosti obtížný úkol.

Šestý článek ústavy deklaruje nadřazenost Ústavy. Ta se tak stává základním a nejvyšším zákonem Spojených států. To je pro případ, jestliže by došlo ke konfliktu zákonů

²⁴ Ústava, Čl. č. 4. In: SCHELLE, Karel a VLČEK, Eduard. *Dokumenty ke studiu moderních dějin státu a práva II. Ústavy a normy ústavního charakteru*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-0859-8. s. 12-13.

²⁵ JANDA, Kenneth, et al. *Výzva demokracie: systém vlády v USA*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1998. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-54-0. s. 71.

ústavy a zákonů států. Dále pojednává o tom, že zákonodárci, soudci a nositelé výkonné moci jsou přísahou vázáni dodržovat Ústavu.²⁶

Poslední článek Ústavy se věnuje ratifikaci, což se z dnešního pohledu už nejeví jako její důležitá část. Nicméně pro ratifikaci Ústavy muselo souhlasit devět ze třinácti státních konventů.²⁷

Americká ústava je velice krátká. Kdybych ji měl rozlišit podle druhů z první kapitoly, tak se jedná o kodifikovanou ústavu. Navíc je to ústava, jež je vzhledem k okolnostem rigidní, její obsah lze změnit za pomoci dodatků, avšak ty se obtížně prosazují.

²⁶ *Ústava*, Čl. č. 6. In: **SCHELLE, Karel a VLČEK, Eduard**. *Dokumenty ke studiu moderních dějin státu a práva II. Ústavy a normy ústavního charakteru*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-0859-8. s. 13-14.

²⁷ *Ústava*, Čl. č. 7. In: **SCHELLE, Karel a VLČEK, Eduard**, pozn. 26, s. 15.

3 Americký systém dělby moci

Podobně jako v ostatních liberální demokraciích na světě je i ve Spojených státech amerických moc rozdělena do rukou tří větví. Ty se nazývají výkonná, zákonodárná a soudní.²⁸ Na všechny tyto složky moci se zaměřím v této kapitole.

Zákonodárná moc je svěřena dvoukomorovému Kongresu a soudní mocí disponují nezávislí soudci.²⁹ Výkonná moc je vyhrazena pro prezidenta. Na rozdíl od ostatních primárně evropských parlamentních demokracií je americká dělba moci specifická ve skutečnosti, že státní moc je oddělena a předsedu vlády i hlavu státu zastává jedna osoba, a to prezident.³⁰

Už z předešlé kapitoly víme, že americká dělba moci byla navržena tak, aby složky státní moci byly oddělené a spolupracovaly, a proto cílem tohoto systému je vytvořit rovnováhu mezi mocemi. Tento politický systém se tedy nazývá *prezidentský*. Pro případ, že by státní složky mezi sebou nespolečně spolupracovaly, počítá americká ústava s tzv. systémem *brzd a protiváh (checks and balances)*, což je systém, jenž dohlíží na to, aby jednotlivé větve moci mezi sebou spolupracovaly a navzájem se kontrolovaly, čímž zabraňuje zneužívání a posilování jedné moci nad ostatními. To je hlavní důvod, proč má každá složka vlády své konkrétní výkonné, zákonodárné i soudní pravomoci, např. prezident může vetovat kongresové návrhy zákonů.³¹ Z této skutečnosti vyplývá, že americký politický systém je tzv. *omezený prezidentský systém*. Bez mechanismu brzd a protiváh, by se jednalo o neomezený prezidentský systém čili diktaturu.³²

Prezidentský systém Spojených států je unikátní skutečností, že je na rozdíl od jiných prezidentských systémů funkční. Prezidentské systémy napříč světem obvykle nefungují dobře, a proto jim mnohdy hrozí kolaps nebo převrat. V tomto smyslu je prezidentský systém Spojených států jedinečný, a z tohoto důvodu je používán jako model prezidentského systému v komparativní politologii.³³

²⁸ JANDA in HLAVÁČEK, Pavel a JUREK, Petr. *Politické systémy anglosaských zemí*. Praha : Dokořán, 2014. ISBN 978-80-7363-689-0. s. 166.

²⁹ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Komparace politických systémů*. Praha : Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1357-7. s. 42.

³⁰ HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír a ŠEDO, Jakub. *Politické systémy*. Brno : Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-23-5. s. 88.

³¹ JANDA in HLAVÁČEK, Pavel a JUREK, Petr., pozn. 28, s. 166.

³² HEYWOOD, Andrew. *Politologie*. 1. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-86432-95-5. s. 356.

³³ SARTORI, Giovanni. *Srovnávací ústavní inženýrství: zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2001. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-94-X. s. 96-97

3.1 Výkonná moc

Jak jsem uvedl výše, americký politický systém je tzv. *omezený prezidentský*. To znamená, že výkonná moc neboli exekutiva, spadá zcela do rukou prezidenta. Z tohoto faktu vyplývá, že hlavním úkolem prezidenta je realizovat státní politiku, vykonávat zákony a vládnout za pomoci ústavou svěřených pravomocí. Často tyto pravomoci nejsou zcela jasné, takže dochází k početným interpretacím Ústavy. O která nejasná práva se jedná rozeberu v následující podkapitole. Je třeba také poznamenat, že prezident není jediný politický subjekt, který figuruje ve výkonné moci, její součástí je i Vláda a Výkonný úřad, kteří do jisté míry ovlivňují prezidentovo rozhodování, a proto se jim budu rovněž věnovat.

3.1.1 Prezident

Prezident Spojených států amerických stojí v čele výkonné moci a s tím jsou spojeny konkrétní pravomoci a povinnosti. Podle obecné definice výkonné moci, je jeho hlavní úlohou realizovat zákony a řídit stát, jak je zmíněno výše.

Jednou z nejdůležitějších pravomocí amerického prezidenta jsou ty vojenské. Podle Ústavy se prezident stává vrchním velitelem ozbrojených sil, má tedy nejvyšší postavení ve vojenské hierarchii, což znamená, že má kontrolu nad veškerou vojenskou institucí. Prezident je také v čele struktur zpravodajských služeb, jako jsou FBI, CIA a NSA. Pokud jde o použití ozbrojených sil, zde začínají být jeho pravomoci do jisté míry omezeny. Prezident Spojených států *nemůže* vyhlásit válku, navzdory tomu, že je v čele zahraniční diplomacie. Tuto pravomoc má pouze Kongres, avšak prezident má tu kompetenci ho za vážných okolností svolat. Uděluje tedy Ústava explicitně právo, na jehož základě může prezident přímo použít armádu? Ano, a to v několika jasných případech. Prezident může používat americké ozbrojené síly na vlastním území v případě útoku cizího státu nebo při řešení vnitřních konfliktů, ovšem v této situaci prezident, nemůže vojensky zasáhnout do té doby, dokud si to nevyžádá guvernér nebo zákonodárny sbor v dané oblasti. Nicméně prezident má právo jednotky poslat i bez vyžádání, pokud dochází k porušení zaručených občanských práv, justičního řádu nebo v případě vyhlášení nouzového stavu.³⁴

Co se týče vojenských pravomocí prezidenta v souvislosti s vojenskými operacemi mimo území Spojených států, tak ty jsou často předmětem velkých diskusí. Prezidenti

³⁴ **LOWI, Theodore J., et al.** *American Government: A Brief Introduction*. 15. vyd. New York : W.W. Norton, 2019. ISBN 978-0-393-66486-7. s.162.

opakovaně vysílali vojenské jednotky do cizích zemí, i přestože Kongres válku nevyhlásil. Ústava explicitně neuvádí, zdali je to prezidentova pravomoc. Prezidenti se v této otázce opírají o zásadu bránění amerických zájmů a o skutečnost, že prezident je podle Ústavy vrchním velitelem ozbrojených sil.³⁵ Po válce ve Vietnamu, která skončila fiaskem americké armády, chtěl Kongres tuto praktiku prezidentů omezit, a proto Kongres přijal *Usnesení o válečných pravomocích (War Powers Resolution)*. Toto usnesení se snažilo regulovat prezidentské zahraniční operace, avšak ve skutečnosti nic nevyřešilo, jelikož prezidenti dále pokračují v provádění vojenských operací mimo území USA a neberou ohledy na toto usnesení. Nicméně Kongres může využít svoji zákonodárnou moc a prezidenta omezit např. odmítnutím návrhu rozpočtu a jeho omezením. To vede k tomu, že prezidenti si v některých případech před podniknutím zahraniční vojenské operace nejprve vyžádají alespoň formální souhlas Kongresu.³⁶

Prezident má rovněž pravomoc jmenovat ministry a vysoké úředníky do federálních úřadů. Ministři a další vrcholoví úředníci z těch nejdůležitějších agentur výkonné moci se pak obvykle stávají členy jeho kabinetu, kde mají pouze poradenskou roli. Tito jmenovaní funkcionáři musejí být schváleni Senátem.³⁷

Další kompetence se nacházejí v oblasti zahraniční politiky. Ta spadá přímo pod správu prezidenta, a i zde se objevují otazníky nad výkladem ústavy. Do jeho kompetence spadá uzavírání smluv se zahraničními státy, ačkoliv ty musí následně potvrdit dvě třetiny senátu. Pokud prezident nabije dojmu, že se mu nepodaří získat tuto většinu, uzavře s cizí zemí *executive agreement*, v překladu dohoda výkonné moci, která se primárně používá pro menší mezinárodní smlouvy. Tímto způsobem lze obejít Senát, neboť tato dohoda závisí zcela na prezidentově rozhodnutí, a tím se vyhýbá případným konfrontacím s domácí politikou.³⁸ Je nutno dodat, že obecně Kongres nic nenamítá proti tomuto typu smluv. Další prezidentovo právo v oblasti zahraniční politiky je přijímat velvyslance a státní návštěvy.³⁹

I přes skutečnost, že americká ústava deklaruje prezidenta jako hlavní orgán výkonné moci, tak mu náleží z části i moc zákonodárná v rámci systému brzd a protiváh. Je nutné

³⁵ **DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra.** *Komparace politických systémů.* Praha : Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1357-7. s. 69.

³⁶ **LOWI, Theodore J., et al.** *American Government: A Brief Introduction.* 15. vyd. New York : W.W. Norton, 2019. ISBN 978-0-393-66486-7. s. 171.

³⁷ **WILSON, James Q.** *Jak se vládne v USA.* Praha : Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85850-54-0. s. 177.

³⁸ **DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra.,** pozn. 35, s. 69-70.

³⁹ **LOWI, Theodore J., et al.,** pozn 36, s. 164-165.

poznámenat, že prezident *nemá pravomoc rozpustit legislaturu*. Nicméně prezident má povinnost návrhy zákonů podepsat nebo vetovat. Poté, co návrh zákona schválí obě komory Kongresu, tak se prezidentovi otevírá možnost ho vetovat. Vetovat zákon může prezident dvěma způsoby. První způsob je takový, že prezident během deseti dnů od schválení podá Kongresu tzv. *sdělení o použití veta (veto message)*, kde vysvětlí důvody zamítnutí návrhu zákona. Jedná se o způsob daný ústavou a senát má možnost návrh zákona protlačit i přes prezidentovo veto, když se dvě třetiny senátorů pro to vysloví. Druhým způsobem je *kapesní veto (pocket veto)*, kdy prezident využije konec funkčního období Kongresu, zákon nepodepíše a využije desetidenní lhůty, jež uplyne až po konci funkčního období, tudíž zákon nebude přijat. Pokud prezident návrh zákona nepodepíše do deseti dnů, a Kongresu nekončí funkční období, je návrh zákona automaticky přijat.⁴⁰ V roce 1996 schválil Kongres další typ veta pro prezidenta, které se nazývá *položkové veto (line-item veto)*. Prezidentovi udělovalo pravomoc vyškrtnout některé výdajové položky z rozpočtových zákonů. Nejvyšší soud však toto veto v roce 1998 zrušil.⁴¹

Dále má prezident pravomoc vydávat *výkonné nařízení (executive order)*, což sice nejsou zákon, ale mají tutéž právní sílu a nepodléhají schválení Kongresem. Tato nařízení se používají ke kontrole federálních úřadů a jejich úředníků, avšak prezidenti v minulosti vybočili z tohoto rámce a vydávali i taková nařízení, jež spadají do kompetence Kongresu. Pokud Nejvyšší soud shledá, že tato nařízení jsou protiústavní a přesahují pravomoci prezidenta, mohou být zrušena. Další možností, jak zrušit výkonná nařízení, náleží Kongresu, jestliže schválí zákon, který se zabývá stejnou věcí jako výkonné nařízení, anebo vydá zákon, jenž odmítá přidělení financí k výkonu daného nařízení. Tyto kroky Kongresu ovšem může prezident vetovat. Výkonné nařízení může prezident kdykoliv změnit či zrušit.⁴²

Kromě toho má prezident právo prezentovat Kongresu své politické cíle. Na základě třetího článku Ústavy je prezident oprávněn informovat Kongres o stavu Spojených států a předkládat mu doporučení. Jinými slovy, prezident je hlavním iniciátorem legislativních změn. Prezident rovněž prezentuje návrh rozpočtu, o němž následně jedná Senát.⁴³

⁴⁰ **WILSON, James Q.**, *Jak se vládne v USA*. Praha : Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85850-54-0. s. 182.

⁴¹ **LOWI, Theodore J., et al.** *American Government: A Brief Introduction*. 15. vyd. New York : W.W. Norton, 2019. ISBN 978-0-393-66486-7. s. 166.

⁴² **KŘTĚNOVÁ, Monika.** *Prezidentský systém Spojených států amerických*. Praha : Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2016. ISBN 978-80-87975-60-2. s. 29-31.

⁴³ **LOWI, Theodore J., et al.**, pozn. 41, s. 166.

Kromě výkonné a zákonodárné moci, má americký prezident i z malé části moc soudní. Prezident může udělit osobám milost, s výjimkou lidí, již byli odsouzeni za velezradu. Kromě toho má možnost zmírnit soudní rozsudky nebo tresty zkrátit. V jeho kompetenci je také udělení amnestie. Prezident tedy může v určitém slova smyslu zvrátit rozsudky soudů. S těmito pravomoci souvisí i právo prezidenta nominovat soudce, které ale musí schválit senát.⁴⁴

Prezident může být zbaven úřadu pomocí procesu zvaný *impeachment*. Tento proces spočívá v obžalování prezidenta Sněmovnou reprezentantů z velezrady, úplatkářství nebo jiných těžkých zločinů. Pokud dojde k impeachmentu čili obžalování Sněmovnou, tak o zbavení funkce rozhoduje Senát. K odsouzení a odebrání funkce dochází tehdy, pokud dvě třetiny přítomných senátorů hlasuje pro vinu obžalovaného. Důležité je podotknout, že *impeachment* se netýká jen prezidenta Spojených států, nýbrž i všech veřejných činitelů, což znamená, že obžalován může být například soudce, ministr i viceprezident. Avšak k impeachmentu ministrů nedochází z důvodu, že prezident má pravomoc je kdykoli odvolat. Největším terčem tohoto procesu jsou tedy federální soudci.⁴⁵ Nicméně posledním případem impeachmentu byl v roce 2021 Donald Trump, kterého však Senát zprostil obžaloby.⁴⁶

3.1.2 Vláda

Další velkou součástí americké exekutivy je *kabinet (Cabinet)* neboli *vláda*. Ústava se o vládě výslovně nezmiňuje, ale v druhém článku ústavy je napsáno, že prezident si může vyžádat stanovisko vedoucích úředníků. Z této skutečnosti vznikla tradice vlády. Tento typ vlády nemá zákonodárné pravomoci, tak jako v parlamentních systémech. Je to politický subjekt, jehož hlavním úkolem je radit prezidentovi. To znamená, že vláda nesdílí výkonnou moc s prezidentem, nýbrž prezident s vládou. Vláda sama o sobě žádnou výkonnou moc nemá. Je zcela na prezidentově úsudku, jak často, a zdali vůbec, bude vláda

⁴⁴ **LOWI, Theodore J., et al.** *American Government: A Brief Introduction*. 15. vyd. New York : W.W. Norton, 2019. ISBN 978-0-393-66486-7. s. 163-164.

⁴⁵ **WILSON, James Q.** *Jak se vládne v USA*. Praha : Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85850-54-0. s. 189.

⁴⁶ **US House of Representatives.** *List of Individuals Impeached by the House of Representatives*. [online]. US House of Representatives: History, Art & Archives [cit. 8.3.2022]. Dostupné z archivu: <http://web.archive.org/web/20220212151605/https://history.house.gov/Institution/Impeachment/Impeachment-List/>

využívána. Ve vládě nedochází k hlasování o daných otázkách. Poslední slovo má vždy prezident.⁴⁷

Jmenování členů kabinetu je jednou z kompetencí prezidenta. Často tedy dochází k tomu, že prezident a vláda jsou z jedné politické strany, avšak existují i výjimky, kdy se ve vládě v menším počtu objevují i příslušníci ostatních stran. Těmto promíchaným kabinetům se říká stranické.⁴⁸ Většina členů vlády musí být schválena senátem, ovšem i přes tuto skutečnost nejsou jmenování členové odpovědní Senátu.⁴⁹ Jejich počet není přesně daný, jelikož Ústava specifické číslo poradců nezmiňuje. Je zvyklostí, že členem vlády se stávají všichni ministři jednotlivých resortů. Těchto ministrů je patnáct. Dalšími členy kabinetu jsou nejvýše postavení úředníci z vybraných úřadů. Volba, které úřady budou ve vládě zastoupeny, zcela závisí na prezidentovi.⁵⁰

Kromě ministrů a nejvyšších úředníků má vláda ještě jednoho důležitého člena, a tím je *viceprezident*. Ten stojí jakožto druhý v pořadí exekutivní hierarchie. K jeho oficiálním funkcím patří předsednictví Senátu, přičemž v případě rovnosti hlasů rozhoduje hlasování. Z hlediska výkonné moci spočívá hlavní úloha viceprezidenta v nástupnictví. Pokud prezident zemře, není způsobilý ve vykonávání svých povinností, rezignuje nebo dojde k odebrání funkce, stává se prezidentem Spojených států viceprezident.⁵¹ Mezi další role patří politické a reprezentativní záležitosti, tj. politické kampaně a zlepšování vztahů s voliči.⁵²

3.1.3 Výkonný úřad prezidenta

Podpůrnou složkou výkonné moci Spojených států je *Výkonný úřad prezidenta (Executive Office of the President)*. Tento úřad slouží jako nástroj prezidenta k řešení různorodých a náročných úkolů či otázek. Zastřešuje několik klíčových agentur, jež se zabývají napříč celou škálou témat. Jedná se o několik tisíc úředníků, kteří jsou přímo podřízeni prezidentovi a kde jmenování většiny z nich nepodléhá schválení Senátem.

⁴⁷ WATTS, Duncan. *Dictionary of American Government and Politics*. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2010. ISBN 978-0-7486-3501-6. s. 37-38.

⁴⁸ LIJPHART, Arend. *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*. New Haven : Yale University Press, 2. vyd. 2012. ISBN 978-0-300-17202-7. s. 105-107.

⁴⁹ LOWI, Theodore J., et al. *American Government: A Brief Introduction*. 15. vyd. New York : W.W. Norton, 2019. ISBN 978-0-393-66486-7. s. 175.

⁵⁰ WATTS, Duncan., pozn. 47, s. 37.

⁵¹ WILSON, James Q. *Jak se vládne v USA*. Praha : Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85850-54-0. s. 188-189.

⁵² JANDA, Kenneth, et al. *Výzva demokracie: systém vlády v USA*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1998. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-54-0. s. 255.

Nejvyšší představitelé těchto agentur se řadí mezi prezidentovy nejbližší spolupracovníky. Coby odborníci ve svých oborech poskytují ústřední informace, detailní analýzy a politická doporučení. To prezidentovi umožňuje orientovat se v široké spektru politických otázek a adekvátně je řešit. Bez tohoto úřadu by práce prezident byla velice náročná a neefektivní.⁵³

Jádrem Výkonného úřadu je tzv. *Kancelář Bílého domu (White House Office)*, jež vznikla jako první z těchto agentur.⁵⁴ Následně se k ní přidaly další významné úřady, jako například *Úřad pro řízení a rozpočet (OMB)*, *Rada pro národní bezpečnost (NSC)*, *Úřad obchodního představitele Spojených států (USTR)*, *Rada pro národní hospodářství (NEC)* a *Rada hospodářských poradců*.⁵⁵ Vedoucí těchto úřadů zasedají i ve vládě. Podobně jako v případě vlády je zcela na prezidentovi, jak a do jaké míry bude využívat služeb těchto agentur. Kdežto úřady jsou díky nutnosti zaměstnávat hlavně odborníky v daných oborech ve většině případů apolitické, toto nelze říct o Kanceláři Bílého domu. Jeho obsazení závisí výhradně na úsudku prezidenta. Ve většině případů se jedná o spolupracovníky z volební kampaně, do kterých prezident vkládá největší důvěru. Bohužel to může vést k zamlčování negativních zpráv ze strany spolupracovníků, což následně vede ke zkreslení reality a špatným krokům prezidenta. Hlavním důvodem tohoto jednání spolupracovníků je neztratit prezidentovu důvěru, protože jejich postavení v Bílém domě je na prezidentovi zcela závislé.⁵⁶

3.1.4 Nezávislé agentury

Jedná se o úřady, jež nejsou součástí ministerstev ani výkonného úřadu prezidenta. Tyto agentury postrádají přesnou definici, neboť se od sebe značně liší. Odlišné jsou i účely těchto agentur. Některé poskytují vládě a lidu služby, jiné kontrolují určitá odvětví státní ekonomiky, další se zaměřují na státní bezpečnost. Většinu těchto úřadů zřizuje Kongres a jedná se o tzv. federální úřady. Ten je zřizuje z důvodu řešení složitých

⁵³ **WATTS, Duncan.** *Dictionary of American Government and Politics.* Edinburgh : Edinburgh University Press, 2010. ISBN 978-0-7486-3501-6, s. 95-96.

⁵⁴ **DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra.** *Komparace politických systémů.* Praha : Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1357-7. s. 71-72.

⁵⁵ **The White House.** *Executive Office of the President.* [online]. The White House [cit. 8.5.2022]. Dostupné z archivu: <http://web.archive.org/web/20220223034451/https://www.whitehouse.gov/administration/executive-office-of-the-president/>

⁵⁶ **DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra,** pozn. 54, s. 71-72.

záležitostí, jež by sám nezvládl. Jedná se například o *Ústřední zpravodajskou službu (CIA)*, *Federální obchodní komisi (FTC)* nebo *Národní úřad pro letectví a kosmonautiku (NASA)*.⁵⁷

Jelikož tyto agentury nejsou přímou součástí exekutivy, vyhýbají se tak částečně tlaku prezidenta. Nicméně neustále tu působí ostatní politické tlaky, a to ze strany lobbistů, kteří protlačují těmto agenturám své zájmy a požadavky. Ty poté musí agentura brát v úvahu a jednat v souladu s nimi.⁵⁸

3.2 Zákonodárna moc

Druhou složkou státní moci, jež je stejně důležitá jako moc výkonná, je moc zákonodárna. Ta je podle prvního článku Ústavy USA svěřena do rukou Kongresu, jenž sídlí v budově Kapitolu. Kongres je dvoukomorový parlament tvořený dolní komorou – *Sněmovnou reprezentantů* a horní komorou – *Senátem*. Obě tyto komory jsou nerozpustitelné, mocné a samostatné. Každý zákon musí být schválen jak Sněmovnou reprezentantů, tak i Senátem.⁵⁹ V této podkapitole se budu věnovat této instituci, vylíčím její pravomoci, vysvětlím podrobněji strukturu, a poté popíšu proces schvalování zákonů.

3.2.1 Pravomoci Kongresu

Hlavní úlohou Kongresu je vydávat federální zákony, a proto obě komory mají tuto pravomoc. *Senát* i *Sněmovna reprezentantů* mají mnoho sdílených pravomocí definované v prvním článku ústavy. Mezi ně patří například právo vyhlásit válku, ukládat i vybírat daně a cla, řídit obchod s cizími národy, půjčovat si peníze na účet Spojených států, zřizovat armádu a loďstvo, zřizovat soudy podřízené Nejvyššímu soudu, stanovit pravidla pro naturalizaci imigrantů a právo vydávat zákony k realizaci pravomocí svěřených ústavou.⁶⁰ Obě komory mají dále i soudní pravomoc. Mohou zřizovat a rušit federální soudy s výjimkou Nejvyššího soudu. V neposlední řadě může Kongres zřídit vyšetřovací komise, které se mohou zabývat podstatnými problémy nebo případy korupce.⁶¹

Každá z komor má i své specifické kompetence. Nejdříve se zaměřím na dolní komorou čili *Sněmovnou reprezentantů*. Ta má výlučnou pravomoc navrhnout *daňové zákony*, přičemž aby mohly vstoupit v platnost, musí je schválit i Senát. Mezi další kompetence

⁵⁷ SCHROEDER, Richard C. *Nástin amerického vládního systému*. Washington : USIA, 1990. s. 69-70.

⁵⁸ JANDA, Kenneth, et al. *Výzva demokracie: systém vlády v USA*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1998. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-54-0. s. 272.

⁵⁹ JANDA, Kenneth, et al., pozn, 58, s. 216-217.

⁶⁰ JANDA, Kenneth, et al., pozn, 58, s. 161, 361-362.

⁶¹ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Komparace politických systémů*. Praha : Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1357-7. s. 73.

Sněmovny je zahájení už dříve zmíněného procesu ústavní žaloby tzv. *impeachmentu*, kdy reprezentanti hlasují o tom, zdali dojde k obžalování veřejného činitele. Tím se dostávám k výhradním pravomocím *Senátu*, který v tomto procesu hraje roli soudce a rozhoduje, jestli je obžalovaný vinen, a pokud se dvě třetiny senátorů shodnou, že ano, bude zbaven funkce. Další výsadní úlohou *Senátu* je schvalování soudců, ministrů a dalších vysokých funkcionářů, jejichž jmenování provádí prezident. Následující právem je ratifikace mezinárodních smluv, jež rovněž vyžaduje dvě třetiny hlasů.⁶²

3.2.2 Organizace Kongresu

Již z předchozí kapitoly víme, že obě komory vznikly jako kompromis mezi malými a velkými státy. V případě *Senátu* má každý stát dva zástupce, tudíž je dnes celkový počet senátorů 100, přičemž jsou voleni na šest let. Co se týče Sněmovny reprezentantů, křesla se přidělují státům proporčně podle počtu jejich obyvatel. Co se týče Sněmovny reprezentantů, křesla se přidělují státům proporčně podle počtu jejich obyvatel. Těchto míst je nyní 435 a jsou voleni pouze na dva roky. Delší mandát senátorů je výhodný, jelikož jim umožňuje soustředit se na dlouhodobé cíle, zatímco u reprezentantů je situace složitější, neboť vzhledem ke svému krátkému mandátu se koncentrují především na krátkodobé cíle.⁶³ Porovnáme-li obě komory na základě těchto faktů, můžeme říci, že Sněmovna reprezentantů je tou demokratičtější komorou Kongresu, neboť zastupuje lid poměrným způsobem a je častěji vystavována zpětné vazbě od voličů.

Než se dostanu k zákonodárnému procesu, je důležité vysvětlit několik důležitých organizačních faktů týkajících se Kongresu. Na začátku nového dvouletého funkčního období uspořádají všechny politické strany v obou komorách *stranickou konferenci*. (*demokraté používají termín kaukus*). Pokud se jedná o konferenci reprezentantů, tak majoritní strana si zvolí svého *stranického a majoritního vůdce čili lídra (majority leader)*. Když jde o minoritní stranu, tak ta si na své konferenci volí *minoritního lídra (minority leader)*. Stranický lídr se poté stává předsedou Sněmovny, který posléze určuje program jednání.⁶⁴ V případě senátorů se na konferencích volí pouze *majoritní a minoritní lídr*. Situace v *Senátu* je však poněkud složitější. Předsedou *Senátu* je místopředseda, přičemž

⁶² JANDA, Kenneth, et al. *Výzva demokracie: systém vlády v USA*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1998. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-54-0. s. 217.

⁶³ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Komparace politických systémů*. Praha : Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1357-7. s. 73.

⁶⁴ LOWI, Theodore J., et al. *American Government: A Brief Introduction*. 15. vyd. New York : W.W. Norton, 2019. ISBN 978-0-393-66486-7. s. 134.

ten může hlasovat pouze v případě rovnosti hlasů, což se stává velmi zřídka, a proto není zde obvykle přítomen.⁶⁵ V absenci viceprezidenta předsedá Senátu prozatímní předseda (*president pro tempore*), který se vybírá na základě seniority, tj. nejstarší a nejzkušenější člen většinové strany působící v politice. Jeho funkce jsou pouze ceremoniální a skutečnou mocí disponují straníční lídři většiny a menšiny, již stanoví program jednání, přičemž hlavní slovo má lídr většiny.⁶⁶

Na rozdíl od evropské politické kultury zde není silná stranická loajalita, jelikož senátoři a reprezentanti nejsou závislí na stranické podpoře pro jejich znovuzvolení. Je zásadní si pamatovat, že kongresmani hlasují tak, aby se zavděčili svým voličům nebo lobbistické skupině, nikoliv svému stranickému vůdci.⁶⁷ To je jeden z hlavních důvodů, proč se na každé stranické konferenci v obou komorách volí tzv. *whip*. Jeho hlavní úlohou je koordinovat a přesvědčovat kongresmany, aby při důležitých hlasováních hlasovali v rámci stranické ideologie. Prostřednictvím *whipů* tedy straníční lídři ovlivňují hlasování svých straníků.⁶⁸

Strany v Kongresu rovněž vytvářejí své vlastní výbory. V těchto výborech se rozhoduje o tom, kdo bude pracovat v jednotlivých senátních či sněmovních výborech, diskutuje se o politice strany nebo se monitoruje legislativní proces. Kromě toho vznikají v rámci stran kluby. Tyto kluby se skládají z politiků stejné strany, kteří například sdílejí podobnou ideologii, pocházejí ze stejného státu nebo se zaměřují na společné politické téma.⁶⁹

Nejdůležitějšími organizačními jednotkami v Kongresu jsou *senátní a sněmovní výbory (committee) a podvýbory*, v nichž zasedá malá skupina kongresmanů, kteří se specializují se na konkrétní problematiku. Ve výborech tráví kongresmani většinu svého času. Do těchto výborů a podvýborů jsou nominováni politici jak z většinové strany, tak i z té menšinové. O členství v kongresových výborech v případě minoritní strany rozhoduje *Výbor pro výbory (Committee on Committees)*. Když se jedná o většinovou stranu, tak členství v senátních výborech má na starost *Výbor pro řízení (Steering Committee)* a jeho

⁶⁵ **DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra.** *Spojené státy americké: společnost a politika.* Praha : Libri, 2002. ISBN 80-7277-141-8. s. 119.

⁶⁶ **DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra.**, pozn. 65, s. 107.

⁶⁷ **SMITH, Steven S., ROBERTS, Jason M. a VANDER WIELEN, Ryan J.** *The American Congress.* New York : Cambridge University Press, 2011. ISBN 978-1-107-65435-8. s. 128.

⁶⁸ **LOWI, Theodore J., et al.** *American Government: A Brief Introduction.* 15. vyd. New York : W.W. Norton, 2019. ISBN 978-0-393-66486-7. s. 134.

⁶⁹ **DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra.**, pozn. 65, s. 108.

sněmovním ekvivalentem je *Výbor pro řízení a politické otázky (Steering and Policy Committee)*.⁷⁰

Na půdě Kongresu působí tři typy výborů. Nejpodstatnější jsou *stálé výbory (Standing Committee)*, které jsou permanentní a specializují se na danou problematiku. Obě komory mají své stálé výbory, které se mohou navzájem v tematicky překrývat, což znamená, že dva výbory, jeden senátní a jeden sněmovní, řeší stejnou problematiku.⁷¹ Sněmovna má nyní dvacet stálých výborů a Senát šestnáct.⁷² Následuje *vybraný výbor (Selected Committee)*, jenž je zřízen pouze pro řešení specifického problému a na určitou dobu. Dále zde působí *společné výbory (Joint Committee)*, v nichž, jak už název napovídá, společně pracují senátoři a reprezentanti. Jeho součástí je velice důležitý *konferenční výbor (Conference Committee)*, který řeší situaci, kdy zákon v podobném znění projde oběma komorami.⁷³ Předsedou těchto kongresních výborů je vždy člen většinové strany, a tradičně je to ten nejstarší člen, avšak nejedná se o striktní a vymahatelné pravidlo v Kongresním kodexu, a proto si majoritní strana může případně zvolit kohokoliv.⁷⁴

3.2.3 Zákonodárny proces

Na začátku kapitoly jsem uvedl, že zákonodárnou moc má Kongres, ale jak takové schvalování zákona probíhá? Obě komory mají mezi sebou menší odlišnosti, které níže vysvětlím, ovšem v čem se neodlišují je ve využívání vysoce důležitých *výborů*.

Zákonodárny proces Spojených států je z evropského pohledu vskutku komplikovaný. Na začátku každého zákona je zákonný návrh. Ten může být vznesen buď v Senátu, nebo Sněmovně reprezentantů. Pokud se jedná o daňový návrh, tak ten lze podle prvního článku Ústavy podat pouze ve Sněmovně. Poté co kongresman navrhne zákon, dojde předání návrhu adekvátnímu výboru.⁷⁵ Například když návrh zákona pojednává o energetice bude přidělen do výboru energetiky a přírodních zdrojů.

Návrh zákona je teď v rukou výboru a podvýboru, takže je pouze na nich, co se s návrhem stane. Největší zákonodárná moc nyní přísluší předsedům těchto výborů. Je v jejich

⁷⁰ **DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra** *Spojené státy americké: společnost a politika*. Praha : Libri, 2002. ISBN 80-7277-141-8. s. 108.

⁷¹ **DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra**. pozn. 70, s. 108-109.

⁷² **Congress.gov**. *Committees of the U.S. Congress*. [online]. Library of Congress [cit. 11.3.2022]. Dostupné z archivu: <http://web.archive.org/web/20220201192319/https://www.congress.gov/committees/>

⁷³ **DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra**., pozn. 70, s. 108-109.

⁷⁴ **LOWI, Theodore J., et al.** *American Government: A Brief Introduction*. 15. vyd. New York : W.W. Norton, 2019. ISBN 978-0-393-66486-7. s. 136.

⁷⁵ **JANDA, Kenneth, et al.** *Výzva demokracie: systém vlády v USA*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1998. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-54-0. s. 225.

kompetenci stanovit, kdy se daný návrh projedná. Když dojde na prozkoumání a prostudování návrhu, může dojít ke třem závěrům: návrh může být *odhlasován*, *zamítnut* nebo *pozměněn*. Jestliže se jedná o návrh pocházejícího ze Senátu, a většina kongresmanů ve výboru s ním souhlasí, tak návrh míří zpátky k hlasování do komory. Pokud je to návrh pocházející ze Sněmovny, tak ten musí ještě do dalšího výboru, který se nazývá *nařizovací výbor (Rules Committee)*. Ten stanovuje, kdy se bude hlasovat o přijetí zákona a za jakých podmínek, např. zda bude možno návrh měnit před hlasování. Pokud návrh projde i tímto výborem, dojde k hlasování ve Sněmovně.⁷⁶

Jednací řád Sněmovny a Senátu je velice odlišný. O tom, kdy dojde k hlasování, závisí na rozhodnutí předsedy Sněmovny nebo majoritního lídra v Senátě. Jednání ve Sněmovně podléhá limitujícímu harmonogramu stanoveným předsedou a nařizovacím výborem. Hlasování o zákonu tedy probíhá podle programu předsedy. Naopak v Senátě je debata zcela závislá na dohodě majoritního lídra a senátory. Pokud nedojde k dohodě nemusí být zákon vůbec probírán a úmyslně odkládán, jelikož senátoři nejsou časově tísněni harmonogramem. Omezit debaty a uspíšit projednání zákona lze pouze za předpokladu, že se k tomu vysloví dvě třetiny senátorů.⁷⁷

Pokud tedy dojde k hlasování v příslušné komoře, odkud návrh vzešel, stačí získat prostou většinu hlasů. Návrh zákona musí schválit i druhá komora, takže jestli byl návrh schválen ve Sněmovně, musí být schválen i v Senátu. Tento zákon bude muset projít stejnými obstrukcemi i v druhé komoře, takže se nevyhne dalšímu výboru a hlasování. Poté, co zákon schválí obě komory, putuje k prezidentovi, který má možnost zákon podepsat nebo ho vetovat. Pokud je zákon prezidentem podepsán, stává se platným. V opačném případě pro přehlasování prezidentského veta musí obě komory dát dohromady dvě třetiny hlasů přítomných kongresmanů.⁷⁸

Pokud dojde k situaci, kdy senátoři a reprezentanti schválí dva stejné zákony v odlišném znění, tak ty jsou předány do konferenčního výboru, kde je vypracována nová kompromisní podoba zákona, o níž musí Senát i Sněmovna znovu hlasovat.⁷⁹

⁷⁶ **JANDA, Kenneth, et al.** *Výzva demokracie: systém vlády v USA*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1998. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-54-0. s. 224-225.

⁷⁷ **SMITH, Steven S., ROBERTS, Jason M. a VANDER WIELEN, Ryan J.** *The American Congress*. New York : Cambridge University Press, 2011. ISBN 978-1-107-65435-8. s. 257.

⁷⁸ **LOWI, Theodore J., et al.** *American Government: A Brief Introduction*. 15. vyd. New York : W.W. Norton, 2019. ISBN 978-0-393-66486-7. s. 138-141.

⁷⁹ **DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra.** *Spojené státy americké: společnost a politika*. Praha : Libri, 2002. ISBN 80-7277-141-8. s. 108-109.

Tento zákonodárny proces je komplikovaný. Prosadit zákon je velice složité, hlavně v případě, kdy jsou v komorách odlišné majoritní strany. Existují spousta bodů, kde se návrh může zablokovat. První bod je v kongresních výborech, zde má předseda a výbor možnost návrh zákona ignorovat. Dalším bodem úrazu může být odmítnutí návrhu při hlasování v obou komorách. Následně ho musí podepsat prezident. Toto jen ukazuje, že prosazovat federální zákony v Kongresu není vůbec lehké. Nicméně, tento proces zaručuje přijetí kvalitních zákonů.

3.3 Soudní moc

Zbývající mocí, kterou se tato práce zabývá, je moc soudní. Ta je nesmírně důležitá k udržení stability politického systému. Soudnictví ve Spojených státech je postaveno na anglosaském právu. Dvořáková uvádí, že „*důležitým vodítkem rozhodování je tzv. zvykové právo, které vychází z tradic*“. Zásadní roli zde hrají *precedenty*, které slouží jako podklad pro hodnocení podobných kauz.⁸⁰

Hlavní kompetencí této státní moci je interpretovat čili vykládat zákony. Americké soudy jsou autonomní a disponují velikou politickou mocí. Podobně jako v ostatních demokratických federacích, zde soudní moc může zablokovat zákony přijaté federální i státní legislativou, pokud je uzná za protiústavní.⁸¹ Tuto kompetenci rozvinu v další kapitole.

Teď bych se soustředil na hierarchii amerických soudů. V americkém politickém systému figurují *federální soudy* a *státní soudy*. Federální soudy jsou zřizovány Kongresem, ovšem mohou být také touto institucí zrušeny. Jmenování federálních soudců patří do kompetencí prezidenta, avšak každá nominace podléhá schválením Senátu. Tito soudci mají doživotní mandát, mohou však být zbaveni funkce pouze v případě ústavní žaloby, rezignací nebo smrtí. Pro zachování jejich nezávislosti nelze snížit jejich plat.⁸² Federální soudy mají 3 úrovně soudů: 94 *okresních*, 13 *odvolávacích* a *Nejvyšší soud*. Státní soudy zřizují jednotlivé státy. Zde se jmenování soudců odlišuje podle legislativy jednotlivých států. Nejobvykleji jsou státní soudci voleni do funkce občany nebo guvernérem, avšak nominovaní soudci musí mít adekvátní kvalifikaci pro tuto funkci. Státní soudy mají

⁸⁰ **DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra.** *Spojené státy americké: společnost a politika.* Praha : Libri, 2002. ISBN 80-7277-141-8. s. 149.

⁸¹ **DAHL, Robert A.** *How Democratic Is the American Constitution?* New Haven : Yale University Press, 2001. ISBN 0-300-09218-0. s. 54-55.

⁸² **LEAPMAN in HLAVÁČEK, Pavel a JUREK, Petr.** *Politické systémy anglosaských zemí.* Praha : Dokořán, 2014. ISBN 978-80-7363-689-0. s. 175.

3 úrovně soudů: státní prvoinstanční soud, státní odvolávací soud a nejvyšší státní soud. Vrcholní soudní institucí je Nejvyšší soud, který figuruje jako soud poslední instance ve velmi malém měřítku federálních kauz, a ještě v menším počtu státních případů.⁸³

Kongres také zřizuje tzv. *zvláštní soudy*, které slouží k řešení specifických účelů. Alternativně se nazývají legislativní, protože jsou zřízeny legislativou. Jedná se o federální soudy, takže postup jmenování je stejný jako u všech ostatních federálních soudů. Podle Schroedera mezi nejdůležitější zvláštní soudy patří soud pro žaloby proti státu a odvolávací soud pro cla a patenty.⁸⁴

Státní soudy se věnují trestněprávním a občanskoprávním sporům, které tvoří majoritní část soudních sporů ve Spojených státech. Federální soudy se zabývají případy, kde došlo k porušení federálních zákonů např. pašování peněz. Nicméně i federální soudy se mohou zabývat občanskoprávním sporem, a to v případě, když žalovanou stranou jsou Spojené státy. Rovněž řeší větší spory občanů z různých států, kde sporná částka překračuje 50 tisíc dolarů.⁸⁵

3.3.1 Nejvyšší soud

Třetí článek Ústavy konkrétně zřizuje pouze jednu soudní instituci, a to Nejvyšší soud, jehož základní kompetencí je vykládat zákony. Nejdůležitější pravomocí je však kontrola ústavnosti zákonů. Jinými slovy tato instituce hlídá ústavnost, a pokud dojde ke konkluzi, že zákon je protiústavní, tak ho označí za neplatný. Kontrola ústavnosti se nevztahuje pouze na federální a státní zákony, ale také na výkonná nařízení vydané prezidentem. Tato pravomoc, ovšem není explicitně vyjádřena v Ústavě. To byl hlavní důvod, proč došlo ke slavném sporu *Marbury v. Madison* v roce 1803. Výsledek tohoto ústavního sporu tuto kompetenci Nejvyššímu soudu přidělil.⁸⁶

Obsazení soudců závisí na exekutivě a legislativě. Prezident soudce jmenuje a Senát schvaluje. Jak jsem uvedl výše, jejich mandát je doživotní. Existují dvě možnosti, jak odebrat soudcům funkci, buď dojde k ústavní obžalobě, nebo soudce sám rezignuje. Počet

⁸³ JANDA, Kenneth, et al. *Výzva demokracie: systém vlády v USA*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1998. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-54-0. s. 293-297.

⁸⁴ SCHROEDER, Richard C. *Nástin amerického vládního systému*. Washington : USIA, 1990. s. 96.

⁸⁵ JANDA, Kenneth, et al., pozn. 83, s. 293-297.

⁸⁶ JANDA, Kenneth, et al., pozn. 83, s. 291.

členů, i když není definován Ústavou, je ustálen na devíti, kde každý disponuje jedním rovnocenným hlasem. K vydání rozhodnutí je potřeba souhlas šesti soudců.⁸⁷

Před Nejvyšší soud se nedostává každý případ. Počet případů podaných k Nejvyššímu soudu Spojených států se pohybuje kolem 8 tisíců ročně. Z těchto případů se k soudu dostane méně než 90 žádostí.⁸⁸ Tyto případy jsou podávány ze dvou zdrojů. První zdroj je *vlastní jurisdikce*, která je definována třetím článkem ústavy. Nicméně těchto případů, kdy dojde k přezkumu, je minimum. Nejvíce případů proudí z druhého zdroje, což je *odvolávací jurisdikce*. Zde případy musí projít nejdříve všemi státními nebo federálními soudy nižší instance. Další kritériem je požadavek, aby případ kladl nějakou federální či ústavní otázku. Ani splnění těchto dvou podmínek však nezaručuje prozkoumání případu Nejvyšším soudem. K přezkoumání dojde pouze v případě, pokud petici k přezkoumání schválí čtyři z devíti soudců. Souhlas s přezkoumáním neznamena, že Nejvyšší soud nesusouhlasí se soudy nižší instance, ale že případ se vztahuje k důležitým federálním a ústavním otázkám.⁸⁹

Rozhodnutí soudů jsou závazná a nemohou být zpochybňovaná, to ale neznamena, že jsou konečná. Soudci interpretují Ústavu, a tak je podstatné si uvědomit, že jsou ovlivněni společností a jejich normami. To znamena, že výklad Ústavy se může lišit v závislosti na společenské situaci, a proto může dojít ke změně předešlého rozhodnutí Nejvyššího soudu.⁹⁰

⁸⁷ **DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra.** *Komparace politických systémů*. Praha : Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1357-7. s. 75-76.

⁸⁸ **LOWI, Theodore J., et al.** *American Government: A Brief Introduction*. 15. vyd. New York : W.W. Norton, 2019. ISBN 978-0-393-66486-7. s. 239-240.

⁸⁹ **JANDA, Kenneth, et al.** *Výzva demokracie: systém vlády v USA*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1998. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-54-0. s. 300-301.

⁹⁰ **DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra.** pozn. 87, s. 144.

4 Americký federalismus

Z druhé kapitoly víme, že Ústava z roku 1787 zřídila federaci, což znamená, že ve Spojených státech funguje vláda na bázi federalismu. Jedná se o první a nejstarší federaci na světě. Vznikla po negativní zkušenosti americké veřejnosti s konfедераčním systémem vlády.⁹¹

Federalismus je jednou z forem politického uspořádání. Spočívá ve víceúrovňové struktuře státu, která je přinejmenším rozdělena na dvě úrovně: národní a regionální. Je to kombinace prvků sdílené moci a regionální samosprávy. Politickou mocí tedy nedisponuje pouze federální vláda, ale také regionální vláda. V případě Spojených států, tu figurují státní a federální vlády, kterou Američané nazývají národní (*national*).⁹²

Podle Siaroffa je federace definována pěti hlavními znaky. Existuje zde víceúrovňová vláda, která vzejde z voleb. Pravomoci jsou formálně rozděleny, přičemž každá vláda má své specifické kompetence, jež působí na občany. Dále mají federace psanou ústavu, kterou nelze jednoduše změnit bez souhlasu federální vlády a většiny státních legislativ. Navíc tu působí Nejvyšší soud, který rozhoduje případné spory mezi vládami a řeší jejich kompetence. Posledním znakem je dvoukomorová legislativa, kde dolní komora zastupuje lid, a ta horní komora naopak zastupuje státy. Pokud jsou splněny první čtyři znaky, tak hovoříme o *mezistátní federaci*. V případě, že státní zřízení vykazuje všechny výše uvedené znaky, tak se toto státní uspořádání nazývá *vnitrostátní federace*.⁹³

Když tyto znaky porovnáme s fakty zpracované v této práci, tak dojdeme k závěru, že Spojené státy jsou *vnitrostátní federací*. Pravomoci jsou v určitém měřítku definované. Ústava je vcelku rigidní a nelze ji měnit bez souhlasu federální vlády i většiny států. Dále zde figuruje Nejvyšší soud, který se zaměřuje na řešení sporů mezi federální a státní vládou týkajících se jejich zákonů a kompetencí. Nakonec tu působí dvoukomorový parlament zastupující jak lid, tak i státy. Celkově Spojené státy splňují všechny požadavky na to, aby tento státní útvar mohl nést označení *vnitrostátní federace*.

Existují i další konkrétní podtypy federalismu. Tyto podtypy vysvětlím níže, jelikož budou relevantní pro následující podkapitolu. Federalismus se ve Spojených státech

⁹¹ WATTS, Ronald L. *Comparing Federal Systems in the 1990s*. Kingston : Queen's University, 1997. ISBN 0-88911-589-3. s. 20.

⁹² SIAROFF, Alan. *Comparing Political Regimes: A Thematic Introduction to Comparative Politics*. 3. vyd. Toronto : University of Toronto Press, 2013. ISBN 978-1-4426-0701-9. s. 157.

⁹³ SIAROFF, Alan., pozn. 92, s. 158.

značně měnil, a proto je nezbytné tento vývoj vysvětlit a popsat americký federalismus v současnosti.

4.1 Vývoj federalismu ve Spojených státech

Federalismus ve Spojených státech prošel četnými změnami, jež rezonují v americké politice dodnes. Ústava z roku 1787 stanovuje vztah mezi federální a státní vládou, kterou dále konkretizuje desátý dodatek, který zní následovně: „Práva, která Ústava výslovně nepřiznává Unii, ani je nevyklučuje z pravomoci států, náležejí jednotlivým státům nebo lidu.“⁹⁴ To znamená, že práva, která nejsou v rukou federální vlády náleží státům.

Rané období amerického federalismu je charakterizováno velkými spory o pravomoci centrální vlády. Americká politická veřejnost byla rozdělena v oblasti interpretace ústavy na dva tábory. První skupina interpretovala Ústavu, tak že přisuzovala moc ve prospěch federální moci na úkor jednotlivých států. Naopak druhá strana argumentovala, že moc se má přisuzovat ve prospěch států než federální vládě. Tento ústavní spor o to, kdo má mít větší kompetence kulminoval občanskou válkou v roce 1860. Jižanské státy totiž odmítly federální regulaci otroctví. Rebelské státy tuto válku prohrály, a tím se potvrdila politická nadřazenost federální vlády.⁹⁵ Nicméně to neznamenal, že federální vládě byla automaticky přidělena větší moc.

S tímto obdobím je spojen pojem *duální federalismus (dual federalism)*. V anglosaské literatuře se označuje také jako *tradiční federalismus (traditional federalism)* nebo *vrstevnatý federalismus (layer-cake federalism)*. Tento vládní systém spočívá v oddělení správy na dvě složky, federální a státní, kde nejdůležitější pravomoci pro správu náleží jednotlivým státům. Pravomoci federální a státní moci jsou v tomto případě jasně oddělené. To znamená, že zde fungují dvě nezávislé politické autority. Federální vláda tedy nemůže ovlivnit politiku států přímou cestou, a to znamená, že je omezená. Tento vládní systém figuroval na území Spojených států po většinu jeho historie. Zlom tohoto vládního uspořádání nastal během období světové hospodářské krize v 30. letech 20. století. Franklin D. Roosevelt přišel se sociálními a ekonomickými reformami zvanými *Nový úděl (New Deal)*, které prolomily odmítavý postoj ústavních soudců k navýšení federální moci.

⁹⁴ Ústava, Dodatek č. 10. In: SCHELLE, Karel a VLČEK, Eduard. *Dokumenty ke studiu moderních dějin států a práva II. Ústavy a normy ústavního charakteru*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-0859-8. s. 15.

⁹⁵ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Spojené státy americké: společnost a politika*. Praha : Libri, 2002. ISBN 80-7277-141-8. s. 152.

Tyto reformy vytvořily nový podtyp federalismu, který se nazývá *kooperativní federalismus* (*cooperative federalism*).⁹⁶ Jak už z názvu vyplývá, tento typ federalismu nedisponuje jasně oddělenými vrstvy moci. Naopak kooperativní federalismus si zakládá na spolupráci federální a státní vlády. Moc federální vlády se rozšířila napříč jednotlivými státy unie, kde se zabývá otázkami, které do té doby spadaly výhradně pod kompetence států např. vzdělávací a zdravotní programy, budování dopravní infrastruktury nebo sociální a rodinná práva. Tyto pravomoci nejsou přímo přidělené federální vládě, ovšem ta má jeden silný instrument, aby byla schopna takto silně státní politiku ovlivňovat, a tím jsou tzv. *granty* (*grant-in-aid*) neboli dotace. Grant je finanční podpora, kterou přiděluje federální vláda jednotlivým státům.⁹⁷

Tyto granty, ale federální vláda často nedává bezpodmínečně. Dobrým příkladem je zákon o věku konzumaci alkoholu. Kongres nemá pravomoci vydávat takový zákon, ovšem využívá podmíněných grantů, které se nazývají *mandáty* (*mandates*). Takže řekněme, že Kongres chce zvýšit věkovou hranici pro konzumaci alkoholu. Granty dostanou pouze ty státy, které zavedou zákon, jenž zvyšuje věkovou hranici pro konzumaci alkoholu, a tím Kongresu vyhoví. Pomocí těchto mandátů federální vláda donutí státní vlády přijímat zákony, které federální vláda sama vydávat nemůže.⁹⁸ Tímto způsobem tato vláda ovlivňuje politiku jednotlivých států a má přímý vliv na jejich fungování.

Vývoj federalismu v USA, ale nekončí u těchto mandátů. V 60. letech došlo k aplikaci tzv. *nefinancovaných mandátů* (*unfunded mandates*). Státy jsou zčásti závislé na financování od federální vlády, tudíž jsou pod jejím politickým tlakem. To jí umožňuje prosazovat státní zákony i bez toho, aby státům za přijetí zákona poskytla finanční dotaci. Státům se pochopitelně tento typ mandátů nelíbil, a proto došlo v roce 1995 k přijetí zákona, který nařizoval federální vládě poskytnout finance na realizaci vládou nařízených zákonů. Nefinancované mandáty tedy nebyly zakázány, pouze regulovány. Tento mandátový typ federalismu se nazývá *regulovaný federalismus* (*regulated federalism*).⁹⁹

S nástupem Richarda Nixona do bílého domu, došlo k menšímu obratu ve vývoji amerického federalismu. S množstvím dotačních programů rostla také velká byrokratická

⁹⁶ **LOWI, Theodore J., et al.** *American Government: A Brief Introduction*. 15. vyd. New York : W.W. Norton, 2019. ISBN 978-0-393-66486-7. s. 64.

⁹⁷ **EDWARDS, George C. a WATTENBERG, Martin P.** *Government in America*. 16. vyd. Londýn : Pearson, 2015. ISBN 978-0-205-86561-1. s. 80-81

⁹⁸ **EDWARDS, George C. a WATTENBERG, Martin P.**, pozn. 97, s. 80-81.

⁹⁹ **LOWI, Theodore J., et al.**, pozn. 96, s. 66.

zátěž. Nixon se tedy soustředil na snížení počtu dotačních programů a poskytování větší volnosti státům při nakládání s granty. Nixonovi se ovšem tento plán nepovedlo realizovat. Úspěšnější s ním byl až Ronald Reagan v 80. letech, kdy počet grantů klesl. Tato politika, která vrací větší volnost státům, se nazývá *nový federalismus*.¹⁰⁰ Nicméně záleží především na prezidentově politice, jak vnímá roli federální a státní vlády. Například Barack Obama měl blíže k regulovanému federalismu, tudíž počet dotačních programů znovu stoupl.¹⁰¹

Na začátku kapitoly jsem označil Spojené státy americké jako vnitrostátní federaci. Tím, ale definice tohoto vládního systému nekončí. Z výše uvedených skutečností vyplývá, že dnešní systém vlády lze označit jako kombinaci *kooperativního a regulovaného federalismu*.

V druhé kapitole jsem uvedl, jak tvůrci nechtěli vytvořit silnou centrální vládu. Nicméně jak je však patrné, postupem času došlo k faktickému opuštění od této fundamentální myšlenky. Tento zlom nastal ve dvacátém století. Federální vláda se dnes už nezabývá pouze otázkami vybíráním daní a obranou unie, ale zasahuje do sfér, které měly být pouze v rukou států. Pro správné fungování federace, bylo nutné, aby federální vláda zasahovala i do vnitrostátních záležitostí.¹⁰²

4.2 Místní správa

Spojené státy jsou vnitrostátní federací, která se skládá z padesáti států a jednoho federálního okresu, jenž se nazývá Kolumbijský distrikt a nedisponuje statusem státu. Rovněž jsou součástí Spojených států i další územní jednotky, které mají odlišný status. Patří mezi ně Portoriko, Severní Mariánské ostrovy, Guam a mnoho dalších ostrovů. Tyto jednotky nemají federální zastoupení.¹⁰³

Místní *státní vlády* se zabývají vnitrostátními záležitostmi. Státy rozhodují o dopravní infrastruktuře, obchodu, průmyslu, státních daních, majetkových opatření, trestním zákoníku, veřejných a sociálních službách jako je školství a zdravotnictví. Nicméně státní vláda

¹⁰⁰ DVORÁKOVÁ, Vladimíra. *Spojené státy americké: společnost a politika*. Praha : Libri, 2002. ISBN 80-7277-141-8. s. 152.

¹⁰¹ LOWI, Theodore J., et al. *American Government: A Brief Introduction*. 15. vyd. New York : W.W. Norton, 2019. ISBN 978-0-393-66486-7. s. 66.

¹⁰² MENON, Anand a SCHAIN, Martin. *Comparative Federalism: The European Union and The United States in Comparative Perspective*. New York : Oxford University Press, 2007. ISBN 978-0-19929110-6. s. 6

¹⁰³ DVORÁKOVÁ, Vladimíra, pozn. 100, s. 150.

nesmí vydávat takové zákony, které by byly v rozporu s federální ústavou nebo porušovaly federální smlouvy či zákony.¹⁰⁴

Požadavkem federální vlády je, aby státní vlády měly demokratickou formu. Tak jako v případě federální vlády, i zde figurují tři složky moci. Státní vlády ve většině případů replikují organizační struktury vlády federální. To znamená, že moc je rozdělena podobně, tak jako na federální úrovni.¹⁰⁵

V čele státní exekutivy nestojí prezident, ale *guvernér (Governor)*, jenž je volen přímou volbou. Délka jeho mandátu se liší napříč státy. Ve většině členských států je volen na čtyři roky, zatímco v některých státech se volí pouze na dva roky.¹⁰⁶ V některých případech se dokonce volí i jeho zástupce.¹⁰⁷ Guvernér má podobné pravomoci ve vztahu k zákonodárnému sboru, tak jako prezident. Navrhuje státní rozpočet a může pomocí *položkového veta* části státních zákonů vetovat. Dále jmenuje státní úředníky a nominuje soudce. Ovšem je důležité podotknout, že každý stát má svoji ústavu, tudíž pravomoci guvernéra jsou odlišné napříč státy.¹⁰⁸ Guvernér z Kalifornie má jiné kompetence než guvernér z Texasu.

Součástí státních vlád je i dvoukomorová legislatura, kde jedinou výjimku tvoří stát Nebraska, jenž má pouze jednu komoru. Horní komora se vždy nazývá Senát, kdežto dolní komora nese více názvů. Státy ji označují buď jako Sněmovnu reprezentantů, Sněmovnu poslanců či Valné shromáždění. Členové dolní komory jsou ve většině států voleni, stejně jako v případě federální vlády, na dva roky, kdežto senátoři jsou voleni na čtyři roky.¹⁰⁹

Občané některých států mají i tu možnost hlasovat v referendech na státní úrovni, federální referenda vyhlásit nelze. Tím i prostí občané dostávají zákonodárné kompetence. Existují dvě cesty, jak dojít k referendu. Buď zákonodárný sbor vydá takový zákon, který podle státní ústavy lze odsouhlasit pouze při hlasování lidu, např. daňové zákony, nebo pomocí podpisů petice tzv. proces iniciativy (*initiative*). I takto schválené zákony spadají pod soudní kontrolu. To ovšem není jediný aspekt přímé demokracie ve státní politice. Státní úředníci mohou být zbaveni funkce v odvolávacích volbách (*recall elections*), které

¹⁰⁴ SCHROEDER, Richard C. *Nástin amerického vládního systému*. Washington : USIA, 1990. s. 103.

¹⁰⁵ SCHROEDER, Richard C. *Nástin amerického vládního systému*. Washington : USIA, 1990. s. 102.

¹⁰⁶ SCHROEDER, Richard C., pozn. 105, s. 103-104.

¹⁰⁷ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Komparace politických systémů*. Praha : Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1357-7. s. 77.

¹⁰⁸ WATTS, Duncan. *Dictionary of American Government and Politics*. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2010. ISBN 978-0-7486-3501-6. s. 126, 277-278.

¹⁰⁹ SCHROEDER, Richard C., pozn. 105, s. 104.

jsou vyhlášeny, pokud dojde nasbírání potřebných podpisů petice.¹¹⁰ Toto, avšak není jediná možnost, jak odebrat funkci státnímu úředníkovi, protože i na státní úrovni lze podat ústavní žalobu čili impeachment.¹¹¹

Soudní moc je v rukou státních soudů, který řeší hlavně občanskoprávní a trestněprávní kauzy. Zde dochází k řešení většiny soudních sporů ve Spojených státech. Přesný popis organizace a struktury státních soudů se vyhotovuje těžko, jelikož se tyto aspekty liší podle státních ústav, ovšem vždy jsou rozděleny minimálně na tři úrovně: obecný či okresní soud, státní odvolávací soud a Nejvyšší státní soud.¹¹² Občané se musí podřít jak federální zákonům, tak i těm státním, jelikož jsou občané federace i států souběžně.

Státy mají své vlastní ústavy a dodatky, tudíž se zákony mezi státy liší. To, co je legální v jednom státě, může být ilegální v tom druhém. Proto se liší i kompetence výše uvedených státních složek, jelikož ty jim přisuzuje daná ústava státu. Přesný výčet kompetencí, který by se dal aplikovat na všechny státní správy tedy nelze vytvořit.

V rámci států figurují i menší správní jednotky tzv. *hrabství (county)*. I hrabství má svoji vládu. Zde figuruje sbor komisařů nebo dohlížitelů. V hrabství působí ještě menší správní jednotka, a tou je *městská správa*.¹¹³ Ta má k občanům, co se týče důsledků rozhodování, nejbližší, a proto také má svou správní jednotku. Existují tři základní typy městské správy. Prvním typem je *starosta a rada*, která má podobnou strukturu jako federální či státní vláda. Výkonná moc je v rukou starosty, jenž jmenuje městské přednosty a úředníky. Může také vetovat městská nařízení vydané radou. Tím se dostává k radě, která vydává městská nařízení, zákony, stanovuje majetkové daně a poskytuje peníze městským odborům. Další typ městské správy je *komise*, což je skupina úředníků skládající se obvykle ze tří a více zastupitelů, kde každý člen dohlíží na městské odbory. Komise si ze svých členů vybere předsedu, kterému se někdy říká starosta. Tento typ kombinuje exekutivní a legislativní kompetence. Posledním typ správy je tzv. *správce*, který začíná být preferovanou volbou v otázce městské správy. Správce je profesionální úředník specializovaný na správu města. Má řadu výkonných kompetencí např. sestavení rozpočtu nebo dohlížení na odbory. Správce je vybrán radou, která byla zvolena v městských volbách. Jeho

¹¹⁰ **LOWI, Theodore J., et al.** *American Government: A Brief Introduction*. 15. vyd. New York : W.W. Norton, 2019. ISBN 978-0-393-66486-7. s. 303-305.

¹¹¹ **WATTS, Duncan.** *Dictionary of American Government and Politics*. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2010. ISBN 978-0-7486-3501-6. s. 143.

¹¹² **WATTS, Duncan.**, pozn. 111, s. 64.

¹¹³ **DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra.** *Komparace politických systémů*. Praha : Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1357-7. s. 78.

setrvání ve funkci závisí výhradně na spokojenosti městské rady s jeho pracovními výsledky. Městská vláda, avšak není poslední a nejmenší správčenskou jednotkou, velká města, např. New York, disponují i okresními vládami.¹¹⁴

¹¹⁴ **SCHROEDER, Richard C.** *Nástin amerického vládního systému.* Washington : USIA, 1990. s. 104-106.

5 Stranický systém a politické strany

Základním prvkem politických systémů jsou politické strany. Pojem „politická strana“ je velice široký, a proto má několik definic. Tou nejvíce používanou definicí v komparativní politologii je minimální definice od Giovanniho Sartoriho, jenž říká, že politická strana je skupina lidí, která usiluje o veřejné funkce prostřednictvím politické soutěže.¹¹⁵

Stranický systém se snaží komparativně charakterizovat působení politických stran v politickém systému. I v tomto případě existuje mnoho způsobů, jak rozdělit stranické systémy, ovšem níže budu používat klasickou metodu rozdělení, kde hlavními popisnými kritérii jsou počet vystupujících stran a jejich názorová polarizace.¹¹⁶

Americká ústava se o politických stranách ani slovem nezmiňuje, ale tak jako v ostatních politických systémech tu figurují politické strany. Ve Spojených státech působí dvě hlavní strany: *Demokratická strana* a *Republikánská strana (GOP)*. Objevují se zde i ostatní menší strany. Nicméně stranický systém Spojených států je *bipartijní*, jelikož tu účinkují *dvě dominantní strany*.¹¹⁷ Tento stranický systém je zapříčiněn dvěma faktory. První důvod, proč se politická moc střídá pouze v rukou dvou stran, je většinový volební systém, kdy pro získání mandátu stačí relativní většina hlasů, jak na federální úrovni, tak i na té státní. Druhým důvodem je politická socializace, tyto dvě strany jsou součástí politické kultury již více než sto let.¹¹⁸

Tento stranický systém blíže definoval francouzský politolog Maurice Duverger, který označuje americký bipartismus jako *pseudobipartismus*. Tuto definici odvodil ze skutečnosti, že obě hlavní politické strany nejsou uvnitř ideologicky jednotné, tak jako tomu je třeba ve Velké Británii. Americký bipartismus je tedy v praxi multipartismus.¹¹⁹ Demokráté z Kalifornie mají odlišné ideové směry než demokráté z Texasu, tudíž nemají jednotnou stranickou ideologii. Podle Dvořákové s nadsázkou lze říct, že ve Spojených státech působí 50 demokratických a 50 republikánských stran.¹²⁰

¹¹⁵ FIALA, Petr a STRMISKA, Maxmilián. *Teorie politických stran*. Praha : Barrister & Principal, 1998. ISBN 80-85947-31-5. s. 26, 27-28

¹¹⁶ NOVÁK, Miroslav. *Systémy politických stran: úvod do jejich srovnávacího studia*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1997. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-22-2. s. 45.

¹¹⁷ SCHROEDER, Richard C. *Nástin amerického vládního systému*. Washington : USIA, 1990. s. 117-118.

¹¹⁸ JANDA, Kenneth, et al. *Výzva demokracie: systém vlády v USA*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1998. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-54-0. s. 166-167.

¹¹⁹ DUVERGER in NOVÁK, Miroslav, pozn. 116, s. 84-85.

¹²⁰ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Komparace politických systémů*. Praha : Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1357-7. s. 82.

Tato ideologická nejednotnost politických stran je hlavním charakteristickým rysem amerického politického systému, pokud bychom jej srovnávali s evropskými systémy. Tento znak možná vysvětluje dlouhodobou životaschopnost Republikánské a Demokratické strany, neboť ideologická nejednotnost a flexibilita těchto stran dokáže oslovit široké spektrum voličů napříč státy.¹²¹

Jak jsem uvedl výše, o politickou moc soupeří *Demokratická strana* a *Republikánská strana*. Pokud bych měl tyto strany zařadit na osu politického spektra, tak demokraté zaujímají většinou liberálnější postoje, takže jsou v americkém kontextu označovány jako levice, kdežto republikáni se přiklánějí ke konzervativním idejím, takže jsou považováni za pravici.¹²² V posledních letech došlo k ideologické polarizaci stran a voličů. Republikáni a demokraté se na ose politického spektra od sebe oddělili, což komplikuje správu věcí veřejných.¹²³ Na vině je částečně politizace nepolitických témat a zvýšený výskyt dezinformačních kanálů.

Role politických stran je o poznání slabší než v Evropě. Hlavními funkcemi těchto stran je primárně nominovat kandidáty do veřejných funkcí, koordinovat činnost ústavních činitelů, navrhnout alternativní vládní programy a rozhodovat o volebních možnostech.¹²⁴ Dále je nutné podotknout, že funkcí politických stran není sestavování celostátního programu ani stranické strategie, na jejímž základě by formulovaly volební kampaně, tak jak je tomu v Evropě. Hlavní roli tu hrají samotní kandidáti, kteří své názory prezentují přímo svým voličům. Proto se tento způsob kampaní nazývá *kampaň zaměřená na kandidáty (candidate-centered electioneering)*.¹²⁵

V následujících podkapitolách se zaměřím na samotné strany a jejich politiku. Poslední podkapitola bude pojednávat o ostatních menších stranách působících ve Spojených Státech amerických.

¹²¹ **SCHROEDER, Richard C.** *Nástin amerického vládního systému*. Washington : USIA, 1990. s. 117-118.

¹²² **WATTS, Duncan.** *Dictionary of American Government and Politics*. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2010. ISBN 978-0-7486-3501-6. s. 70, 259.

¹²³ **LOWI, Theodore J., et al.** *American Government: A Brief Introduction*. 15. vyd. New York : W.W. Norton, 2019. ISBN 978-0-393-66486-7. s. 329.

¹²⁴ **JANDA, Kenneth, et al.** *Výzva demokracie: systém vlády v USA*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1998. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-54-0. s. 190.

¹²⁵ **HLAVÁČEK, Pavel a JUREK, Petr.** *Politické systémy anglosaských zemí*. Praha : Dokořán, 2014. ISBN 978-80-7363-689-0. s. 180.

5.1 Demokratická strana

Nejstarší současnou politickou stranou, a to nejen ve Spojených státech, je Demokratická strana. Její kořeny sahají až k Demokratické republikánské straně, kterou v roce 1792 založili významní oponenti Federalistické strany jako například Thomas Jefferson nebo James Madison. Tato strana se posléze v roce 1824 rozštěpila, a tím vznikla Demokratická strana.¹²⁶

Demokratická strana se od počátku dvacátého století ubírá cestou progresivismu a liberalismu.¹²⁷ Je třeba poznamenat, že vnímání slova liberalismus v americkém politickém diskurzu je odlišné od toho, jak ho vnímají Evropané. Americký liberalismus má blíže k evropské sociální demokracii, zatímco pojetí evropského liberalismu by Američané vnímali jako libertarianismus nebo klasický liberalismus.¹²⁸ Její hlavní charakteristikou je ochota přistupovat ke kulturním a sociálním změnám. Pokud se podíváme na největší reformy v historii americké politiky, tak to byli převážně právě demokraté, kteří přijmuli pokrokové reformy a zákony. Mezi nejdůležitější demokratické reformy patří Rooseveltův Nový úděl. A byl to právě on, kdo zformuloval budoucí ekonomickou a politickou ideologii Demokratické strany. Tato tradiční ideologie podporuje sociální zabezpečení občanů a státní zásahy do hospodářství.¹²⁹

Jak jsem uvedl v této kapitole, americké politické strany nemají úplně jednotnou ideologii. Tato skutečnost platí i v případě Demokratické strany. Zevnitř této strany lze rozlišit čtyři ideologické tendenční skupiny. První frakcí je *Nová levice (New Left)*, která se skládá převážně z amerických minorit. Silně podporuje zákony, které pomáhají sociálně slabým. Druhou tendenční skupinou jsou *Neo-liberálové (Neo-liberals)*, která se odštěpila od Nové levice. Tato skupina je silně zaměřena na občanská práva, práva minorit, pacifismus a zodpovědné zacházení se státním rozpočtem. Další uskupení je tvořeno tradičními demokraty tzv. *Regulars*. Ti navazují na tradiční demokratickou ideologii. Podporují tedy zásahy do ekonomických a sociálních záležitostí státu. Poslední skupinu tvoří jižanští demokraté (*Southerners*), kteří se dají považovat za konzervativnější část Demokratické strany. Jsou zdrženlivější v zasahování do ekonomiky státu a přilínají

¹²⁶ WATTS, Duncan. *Dictionary of American Government and Politics*. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2010. ISBN 978-0-7486-3501-6. s. 70, 72.

¹²⁷ WATTS, Duncan., pozn. 126, s. 70.

¹²⁸ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Spojené státy americké: společnost a politika*. Praha : Libri, 2002. ISBN 80-7277-141-8. s. 188.

¹²⁹ WATTS, Duncan., pozn. 126, s. 70.

k americkým morálním tradicím. Nicméně narozdíl od amerických konzervativců podporují interrupční práva žen a větší regulaci zbraní. Jejich politiku lze označit za centrickou.¹³⁰

5.2 Republikánská strana

Druhou významnou politickou stranou je Republikánská strana. Byla založena v roce 1854 spojením strany Whigů a demokratických odpůrců otroctví jako opoziční strana vůči vládě demokratů.¹³¹ Jejím fundamentálním cílem bylo postavit se demokratům v otázce otroctví. V roce 1860 se Abrahamu Lincolnovi podařilo získat ve volbách prezidentský úřad, když porazil rozdělenou Demokratickou stranu. Tato událost značí začátek dominance těchto dvou stran v politickém spektru, která trvá dodnes.¹³²

Republikánská strana se přiklání ke konzervatismu. Když došlo k reformám pod taktovkou Franklina D. Roosevelta, většina republikánů se k rozšiřování moci federální vlády i sociální a ekonomickým reformám stavěli velice rezervovaně. V reakci na tyto reformy poté zkonstruovali svůj základní ideologický směr. Proto tato strana klade důraz na svobodný trh, nízké daně a minimální státní zásahy do ekonomiky a společnosti.¹³³

Tak jako v případě demokratické strany tu působí určité ideologické skupiny. První skupinou jsou tradiční konzervativci. Ti sledují výše uvedené cíle, tj. svobodný trh, nízké daně a minimální zásahy státu. Následně v 80. letech minulého století vznikla uvnitř Republikánské strany frakce *Nová pravice (New Right)*, která vyzdvihuje nacionalismus a patriotismus. Tato ultrakonzervativní skupina podporuje soukromé podnikání, tresty smrti, omezení interrupčních práv žen, omezení prodeje drog, důraznou regulaci imigrace a křesťanské hodnoty. Dále se staví velice chladně k pozitivní diskriminaci a jakémukoli rozšíření občanských práv. V posledních letech tyto ultrakonzervativní názory prosakují i do mainstreamové republikánské ideologie, ovšem ne každý republikán je automaticky konzervativec. Poslední skupinou jsou *umírnění republikáni (Moderates)*. Jedná se spíše o centristy, kteří zakládají svoji politiku na „selském rozumu“. Mezi hlavní pilíře jejich politiky patří omezení moci federální vlády, svobodný trh, podpora rodin a občanských práv.

¹³⁰ WATTS, Duncan., WATTS, Duncan. *Dictionary of American Government and Politics*. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2010. ISBN 978-0-7486-3501-6. s. 71.

¹³¹ HLAVÁČEK, Pavel a JUREK, Petr. *Politické systémy anglosaských zemí*. Praha : Dokořán, 2014. ISBN 978-80-7363-689-0. s. 180.

¹³² MAISEL, Sandy L. *American Political Parties and Elections: A Very Short Introduction*. New York : Oxford University Press, 2007. ISBN 978-0-19-530122-9. s. 34-35.

¹³³ HLAVÁČEK, Pavel a JUREK, Petr., pozn. 131, s. 182.

V otázkách interrupčního práva a regulaci zbraní má část umírněných republikánů blíže ke konzervativním demokratům než k ostatním republikánům.¹³⁴

5.3 Ostatní strany

Kromě dvou velkých politických stran ve Spojených Státech působí i menší strany. Mezi ty největší patří *Libertariánská strana (Libertarian Party)*, *Strana zelených (Green Party of the United States)* a *Ústavní strana (Constitution Party)*.¹³⁵ Pokud se podíváme na historii Spojených států, třetí strany nikdy nebyly úspěšné. Vždy je vytlačovaly dvě silné politické strany.

Podle Jandy se menší strany v USA dají přiřadit ke čtyřem typům. První typ jsou strany, které se odštěpí od jedné z dominantních stran. Tímto způsobem vznikla např. Ústavní strana. Další jsou dělnicko-farmářské strany, jež věří, že se pracují třídě nedostává adekvátního podílu na bohatství společnosti. Zastupují dělníky a farmáře. Pak jsou tu strany ideologického protestu, které kritizují a odmítají současný systém a nabízejí alternativu např. Libertariánská strana. Poslední typ jsou monotematické strany, které existují pouze za jedním účelem, a to propagovat jednu ideologickou myšlenku.¹³⁶

I přes skutečnost, že menší strany nezískávají žádnou politickou moc, je jejich působení přínosné. V některých případech prezentují politické a společenské problémy, které eventuálně převezme jedna z velkých stran. Dále slouží jako ventil emocí nespokojených voličů, kteří protestně hlasují pro jednu z menších stran, tím dávají najevo svoji nespokojenost s politickou agendou velkých stran.¹³⁷

Lze vydedukovat tři hlavní důvody, proč se nedaří prosadit žádné třetí straně. První je volební systém, který není vůči participaci třetích stran přátelský. Systém „vítěz bere vše“ nedává malým stranám žádnou šanci získat pevnou pozici na politické půdě, jelikož zvítězit na širší škále nad dvěma velkými stranami je de facto nemožné. Důsledkem tohoto volebního systému je, že voliči nevolí stranu, která pravděpodobně neuspěje, protože chtějí, aby jejich hlas nepřišel nazmar, a tak volí jednu ze dvou velkých stran. Dále jsou to

¹³⁴ **WATTS, Duncan.** *Dictionary of American Government and Politics.* Edinburgh : Edinburgh University Press, 2010. ISBN 978-0-7486-3501-6. s. 257-258.

¹³⁵ **LOWI, Theodore J., et al.** *American Government: A Brief Introduction.* 15. vyd. New York : W.W. Norton, 2019. ISBN 978-0-393-66486-7. s. 359.

¹³⁶ **JANDA, Kenneth, et al.** *Výzva demokracie: systém vlády v USA.* Praha : Sociologické nakladatelství, 1998. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-54-0. s. 165.

¹³⁷ **JANDA, Kenneth, et al.,** pozn. 136, s. 166.

finance, malé strany nemají dostatečné množství peněz na to, aby byly schopné financovat celostátní kampaně, a tak veřejně propagovat svoji politickou agendu.

Posledním důvodem je minimální prostor ve velkých veřejnoprávních médiích. Média třetí strany ignorují, a pokud se jim věnují, tak je to ve většině případů v negativním světle, kde jsou vyobrazeny jako hrozba pro zašlý a spořádaný volební proces. Tím dochází k demotivaci potencionálních voličů.¹³⁸

¹³⁸ **DISCH, Lisa J.** *The Tyranny of the Two-Party System*. New York : Columbia University Press, 2002. ISBN 0-231-11035-9. s. 8.

6 Volební systém a volby

Součástí každé liberální a zastupitelské demokracie je politická soutěž, volby. Volební systém Spojených států je založen na anglosaské tradici. Naprostá většina veřejných funkcí je volena systémem *relativní většiny (first-past-the-post)*. Tento systém funguje tak, že kandidát, jenž má nejvíce hlasů v jednom kole vyhrává mandát. To, zda kandidát získá či nezíská nadpoloviční počet hlasů, je v tomto volebním systému irelevantní. Takto probíhají volby ve většině případů jak na federální, tak na státní úrovni.¹³⁹

Volební právo mají všechny osoby starší 18 let. Vzhledem ke stáří tohoto politického systému však musí být patrné, že tomu tak vždy nebylo. Ústava USA byla v průběhu historie pozměněna tak, aby umožnila volit minoritám a ženám. Rovněž bylo pravidlem vybírání volební daně (*voting tax*), proto aby nemohli volit sociálně slabší. Tento požadavek zrušil 24. dodatek ústavy.¹⁴⁰

Existují však stále platná regulační kritéria pro volební právo, např. omezení volebního práva pro vězně nebo duševně nemocné.¹⁴¹ Tyto regulační normy spadají do rukou jednotlivých států a příslušných ústav. Následně všechny státy, kromě Severní Dakoty, vyžadují voličskou registraci. Bez této registrace nemůže občan volit. To se týká jak federálních, tak státních i lokálních voleb.¹⁴²

6.1 Prezidentské volby

Nejrelevantnějšími volbami ve Spojených státech jsou ty prezidentské. Prezidentem se může stát kdokoliv, kdo je rodilým občanem USA, strávil nejméně 14 let na území Spojených států a dovršil 35. narozenin. Tyto volby se konají každý čtvrtý rok první pondělí v listopadu.¹⁴³

Kandidáti na prezidenta se zúčastňují svých stranických primárek, které jsou rozdílné napříč státy. Tomuto procesu se říká *nominace (Nomination)*.¹⁴⁴ Tyto volby mohou být buď *otevřené (open primaries)*, nebo *zavřené (closed primaries)*. V případě uzavřených

¹³⁹ **LOWI, Theodore J., et al.** *American Government: A Brief Introduction*. 15. vyd. New York : W.W. Norton, 2019. ISBN 978-0-393-66486-7. s. 302.

¹⁴⁰ **WILSON, James Q.** *Jak se vládne v USA*. Praha : Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85850-54-0. s. 365.

¹⁴¹ **LOWI, Theodore J., et al.**, pozn. 139, s. 295.

¹⁴² **EDWARDS, George C. a WATTENBERG, Martin P.** *Government in America*. 16. vyd. Londýn : Pearson, 2015. ISBN 978-0-205-86561-1. s. 294.

¹⁴³ **DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra.** *Komparace politických systémů*. Praha : Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1357-7. s. 78.

¹⁴⁴ **EPSTEIN, Leon D.** *Political Parties in Western Democracies*. New Brunswick : Transaction Publishers, 1979. ISBN 0-87855-716-4. s. 271.

primárek hlasují pouze registrovaní členové příslušné strany. V opačném případě mohou volit i voliči jakékoliv strany.¹⁴⁵

Primární volby mají mnoho kol, kde proti sobě soupeří spolustraniční kandidáti. První volební shromáždění se odehrává v Iowě, která slouží jako startovní bod předvolebních kampaní. Poté se o týden později konají první primární volby, a to v New Hampshire. Dalším důležitým kolem je „*Supervolební úterý*“ (*Super Tuesday*), kdy se hlasuje ve 23 státech naráz.¹⁴⁶ Poslední kolo voleb se obvykle koná v červnu. Po skončení primárek svolávají všechny strany stranická shromáždění, na nichž nominují vítěze primárek do všeobecných voleb (*General elections*). Nominanti zde ohlašují svého spolukandidáta, jenž bude zaujímat případnou pozici viceprezidenta.¹⁴⁷

Po primárních volbách následují ty všeobecné, v nichž se o prezidentskou funkci utkají nominanti všech stran, kteří zvítězili v primárních volbách. Reálnou šanci na vítězství mají však pouze kandidáti z Demokratické a Republikánské strany.¹⁴⁸ Součástí těchto voleb je silná volební kampaň, která je spojená s rozsáhlou mediální pozorností. V porovnání s ostatními federálními volbami, zde dochází k velké polarizaci společnosti.

Prezidentské volby nerozhoduje přímo lidové hlasové. Pokud kandidát získá nejvíce hlasů nezaručuje to jeho vítězství. Americký volební systém během prezidentských voleb používá tzv. *kolegium volitelů* (*electoral collage*). Tento sbor se skládá z členů Kongresu, již zastupují lid. Jedná se o 435 reprezentantů a 100 senátorů. Kolumbijskému distriktu jsou přiděleni 3 zástupci, tím se celkový počet sboru volitelů rovná 538. Voliči tedy nevolí přímo prezidenta, ale rozhodují o tom, jak budou volit jejich reprezentanti v Kongresu. Důležité jsou tedy státní výsledky voleb. Pokud prezident vyhraje volby v daném státě, získá všechny volitele v tomto státě.¹⁴⁹ Výjimkou jsou státy Maine a Nebraska, kde se volitelé rozdělují proporčně.¹⁵⁰ K vítězství potřebuje kandidát na prezidenta získat 270 volitelů. Vítěz voleb může obhajovat svůj mandát pouze jednou, tudíž mu Ústava přiděluje dvě funkční období.¹⁵¹

¹⁴⁵ HLAVÁČEK, Pavel a JUREK, Petr. *Politické systémy anglosaských zemí*. Praha : Dokořán, 2014. ISBN 978-80-7363-689-0. s. 183.

¹⁴⁶ HLAVÁČEK, Pavel a JUREK, Petr., pozn. 145, s. 184.

¹⁴⁷ GALLAGHER, Michael a MITCHELL, Paul. *The Politics of Electoral Systems*. New York : Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-925756-0. s. 190-191.

¹⁴⁸ HLAVÁČEK, Pavel a JUREK, Petr., pozn. 145, s. 183-184.

¹⁴⁹ HLAVÁČEK, Pavel a JUREK, Petr., pozn. 145, s. 184-185.

¹⁵⁰ LOWI, Theodore J., et al. *American Government: A Brief Introduction*. 15. vyd. New York : W.W. Norton, 2019. ISBN 978-0-393-66486-7. s. 298.

¹⁵¹ HLAVÁČEK, Pavel a JUREK, Petr., pozn. 145, s. 184-185.

Poslední prezidentské volby se konaly v roce 2020, kdy svůj mandát obhajoval tehdejší prezident Donald Trump. Tyto prezidentské volby vyhrál demokrat Joe Biden, který se stal 46. prezidentem Spojených států.¹⁵²

6.2 Volby do kongresu

Volby probíhají i do zákonodárných sborů. V případě obou komor se ve všech 50 státech konají nejprve primární volby, v nichž jsou vítězní kandidáti nominováni do všeobecných voleb. Primárky se v jednotlivých státech liší v závislosti na jejich legislativě.¹⁵³ Po primárních následují volby všeobecné, kde se volí způsobem relativní většiny (*first-past-the-post*), kdy k získání mandátu je potřeba získat nejvíce hlasů. Tyto volby se konají každé dva roky a týkají se jak Sněmovny reprezentantů, tak i Senátu, přičemž v tomto případě voliči rozhodují o třetině senátorských křesel. Pokud se konají uprostřed mandátu prezidenta, tak se nazývají *midterm elections*. Volby do Kongresu se tak, jako prezidentské volby, konají první pondělí v listopadu.¹⁵⁴

Reprezentantem se může stát občan Spojených států, jenž dosáhl věku 25 let, je občanem Spojených států alespoň 7 let a má bydliště ve státě, za který kandiduje. V případě Senátu jsou podmínky pro kandidaturu podobné. Kandidátovi musí být 30 let, musí držet americké občanství víc jak 9 roků a je obyvatelem státu, který chce reprezentovat na půdě Kongresu.¹⁵⁵

Senátoři jsou voleni na 6 let přímou volbou. Každým druhým rokem se konají volby o jednu třetinu senátorských křesel. Každý stát má 2 zástupce, tudíž celkový počet senátorů v Kapitolu je 100. Do roku 1913 byli zástupci voleni místními vládami jednotlivých států, z čehož vyplývá základní charakter Senátu. Ten byl vytvořen proto, aby rovnocenně zastupoval jednotlivé státy.¹⁵⁶

Mandát poslanců Sněmovny reprezentantů je krátký, trvá pouze dva roky. Počet křesel je rozdělen proporčně podle obyvatel a je jich celkem 435. Každý stát má minimálně

¹⁵² CNN. *Presidential Election Results and Electoral Map 2020* [online]. CNN International, ©2022 [cit. 22.03.2022]. Dostupné z archivu: <https://web.archive.org/web/20220208010706/https://edition.cnn.com/election/2020/results/president>

¹⁵³ MAISEL, Sandy L. *American Political Parties and Elections: A Very Short Introduction*. New York : Oxford University Press, 2007. ISBN 978-0-19-530122-9. s. 188.

¹⁵⁴ HLAVÁČEK, Pavel a JUREK, Petr. *Politické systémy anglosaských zemí*. Praha : Dokořán, 2014. ISBN 978-80-7363-689-0. s. 183.

¹⁵⁵ HLAVÁČEK, Pavel a JUREK, Petr, pozn. 154, s. 183.

¹⁵⁶ LOWI, Theodore J., et al. *American Government: A Brief Introduction*. 15. vyd. New York : W.W. Norton, 2019. ISBN 978-0-393-66486-7. s. 33.

alespoň jednoho zástupce. Voliči hlasují pro jednotlivé kandidáty přímo volbou ve svých volebních obvodech, jež se nazývají *kongresní obvody (congressional districts)*.¹⁵⁷ Tyto kongresní obvody jsou každou dekádu překreslovány státními vládami. S tím je spojen negativní jev tzv. *gerrymandering*, jenž spočívá v záměrném překreslování volebních obvodů s cílem zmanipulovat budoucí volební výsledky a získat tak politickou výhodu.¹⁵⁸

¹⁵⁷ **LOWI, Theodore J., et al.** *American Government: A Brief Introduction*. 15. vyd. New York : W.W. Norton, 2019. ISBN 978-0-393-66486-7. s. 129, 296.

¹⁵⁸ **LOWI, Theodore J., et al.**, pozn. 157, s. 299.

7 Analýza politického systému Spojených států

V této kapitole se pokusím shrnout politický systém Spojených států. Pokusím se zde objektivně vylíčit některé pozitivní a negativní aspekty tohoto systému. Tyto závěry vycházejí z informací, ke kterým jsem dospěl během zpracování této práce.

Politický systém Spojených států je zcela svébytný. Jedná se o republikánskou federaci, kde se vládne podle zásad zastupitelské demokracie. Moc je zde svěřena třem složkám státní moci, které jsou od sebe oddělené, ale Ústavou je vynucena jejich vzájemná kontrola a spolupráce. Je to prototyp prezidentského politického systému. Jedná se o liberální demokracii, která je z pohledu Evropana velice odlišná. Některé rysy jsou si samozřejmě podobné, ale čím hlouběji do nich nahlédneme, tím více narážíme na jedinečné zvyklosti vyplývající z americké politické kultury, spojenou se stářím tohoto systému.

První pozitivní rys amerického politického systému je zákonodárny proces. Zde figurují dvě rovnoprávné komory. Z toho vyplývá, že návrh zákona musí být schválen jak v Senátu, tak ve Sněmovně reprezentantů. Pokud bychom na tuto strukturu nahlíželi z evropského pohledu, může nám přijít takové složení jako problematické. Nicméně výsledkem této struktury je vydávání kvalitních zákonů, které nikdy neohrožují práva a svobody občanů. Přijímání zákonů, které by poškozovaly občany nebo sloužily k uzurpování práv, je zde mnohem obtížnější než v evropských parlamentních demokraciích, kde k přijímání zákonů stačí jedna komora, přičemž druhá komora nemá de facto moc přijetí zákona zastavit. Když byla sepsána Ústava, její tvůrci měli za cíl vytvořit takový systém, který bude chránit práva a svobody občanů. Pokud nahlédneme na tento zákonodárny proces, je tento záměr zřejmý.

Tím se dostávám k dalšímu aspektu, jenž považuji za pozitivní rys tohoto státního zřízení, a to je místní správa. Státům uvnitř federace je ponechána rozsáhlá autonomie v otázkách samosprávy. Ačkoli federální vláda v předešlém století získala instrumenty, jak zasahovat do politiky států unie, tak i přesto hlavní slovo ve státní politice mají nadále jednotlivé státy. Podle mého názoru toto federální uspořádání umožňuje lepší regionální samosprávu, protože státní vlády rychleji a adekvátněji reagují na požadavky místních obyvatel. Občané státu mají tak lepší kontrolu nad státní politikou, která má na jejich životy větší důsledky.

Jako další pozitivní aspekt vnímám zaměření na kandidáta při volbách. V Evropě jsme zvyklí, že kandidáti replikují stranický ideologický program, a tím se zaměřujeme spíše na

politickou stranu než na samotného kandidáta. V americké politické kultuře je to naopak. Stranická příslušnost zde hraje vedlejší roli. Kandidáti mají svůj ideologický program, který potencionálním voličům prezentují přímo. V případě, že se dostanou do Kongresu, volí hlavně v zájmu svých voličů, a ne podle stranické příslušnosti. S tím je spojen i krátký mandát poslanců ze Sněmovny reprezentantů, který trvá pouze dva roky, tudíž tu odpovědnost vůči voličům roste.

Teď už se zaměřím na kritiku amerického politického systému. Začal bych Ústavou, a následně jejími dodatky. Ústava je moc abstraktní, a proto dochází k jejím početným interpretacím. Tyto interpretace postupně zvyšovaly moc prezidenta na takovou úroveň, kdy již nelze hovořit o tom, že složky moci jsou pravomocně v rovnováze, tak jak si to přáli její tvůrci.

Dále je tu problém dodatků. Tvůrci si byli vědomi, že Ústavu bude potřeba měnit, a proto zavedli systém dodatků, avšak prosadit tyto dodatky je dnes skoro nemožné. Hlavním důvodem je složitý proces přijetí. Pro uzákonění dodatku je třeba souhlasu dvou třetin Kongresu a tří čtvrtin vlád států, nichž je nyní padesát. Vedlejším důvodem je dnešní polarizace společnosti, se kterými souvisí i prohloubení ideologického rozkolu mezi demokraty a republikány. Pokud se nejedná o existenčně důležitou změnu Ústavy, na které se shodují jak demokraté, tak republikáni, vnímám prosazování nových dodatků jako velice obtížné.

S tímto problémem tak trochu souvisí další negativní rys, a to způsob volby prezidenta Spojených států. Prezident je nejmocnějším veřejným činitelem, avšak jeho zvolení neprobíhá přímou volbou. Vítězství záleží na sboru volitelů, jenž se skládá ze státních zástupců v Kongresu. Ve skutečnosti voliči hlasují proto, aby pro preferovaného kandidáta hlasovali státní zástupci. Může tedy dojít k situaci, že kandidát s nejvíce hlasy od voličů nevyhraje, jelikož každý stát má pouze určitý počet zástupců, kteří jsou rozděleni proporčně podle počtu obyvatel. To byl případ Al Gora nebo Hillary Clintonové, kteří prohráli z důvodu, že pro ně nevolilo dostatek zástupců, i přesto že měli v lidovém hlasování napříč státy unie nejvíce hlasů. Jak je patrné, nejedná se o ten nejdemokratičtější volební způsob. Navíc ke změně tohoto volebního systému je potřeba přijmout dodatek Ústavy, což je obtížné, jak jsem uvedl výše.

Závěr

O Spojených státech amerických se obvykle hovoří jako o jediné světové velmoci na světě. Tento stát je zároveň považován za lídra západního svobodného světa, jehož součástí je i Česká republika. O důležitosti role USA ve světové politice tedy nelze pochybovat. Proto je velmi podstatné porozumět vnitropolitickému fungování a uspořádání tohoto státu, neboť jeho politika se částečně dotýká i nás jakožto jeho politického, ekonomického a vojenského spojence.

Spojené státy americké jsou nejstarší přetrvávající federativní demokratickou republikou na světě. Počátky tohoto politického systému jsou datovány na konec 18. století, kdy byla sepsána druhá americká ústava. Ústava zřizuje systém, jenž se postupem času ukáže jako poměrně komplexní, ale zároveň velmi choulostivý. Komplexní v tom smyslu, že vytvoří tři oddělené státní složky, které jsou vyváženy systémem brzd a protiváh, což vede k vzájemné spolupráci těchto složek. Rovněž zřizuje federální uspořádání země, kde je politická moc svěřena dvěma úrovním vlády, které mají své výlučné pravomoci a kompetence, přičemž vzájemně spolupracují. Choulostivost tohoto systému, spočívá v příliš abstraktní Ústavě, jenž opravdu představuje pouze přibližný rámeček pravomocí, což má za následek nespočet interpretací tohoto krátkého dokumentu. Ty vyvolaly v průběhu historie řadu ústavních krizí, v nichž ve většině případů soupeřili o politickou moc prezident a zákonodárny sbor. Navzdory tomu je však nutné zohlednit stáří tohoto systému a uznat, že se tvůrcům v 18. století podařilo napsat Ústavu, jenž je v určitém slova smyslu nadčasová. Dokázali vytvořit takový politický systém, který dodnes zachovává fundamentální liberální a demokratické principy, na nichž byl postaven.

Tento politický systém je brán jako prototyp prezidentských vládních systémů. Je zajímavé, že v jiných zemích tento typ politického systému příliš nefunguje a trpí velkou mírou nestability. Základem fungování prezidentského systému ve Spojených státech je dle mého názoru americká politická kultura, která je spojena s bipartijním systémem, kde není silná stranická disciplína. Zde hlavní roli hraje samotný kandidát, který hlasuje v zájmu voličů. Tato stranická neloajalita zabraňuje případnému zablokování systému, pokud v obou rovnoprávných komorách mají většinu různé politické strany. Lze však konstatovat, že se začínají objevovat náznaky úpadku této politické kultury. Ty jsou spojeny s nárůstem ultrakonzervativní rétoriky, populismu a dezinformačních mediálních kanálů v posledních letech. Tím dochází k ideové polarizaci společnosti, a tím i voličů. K tomuto

rozdělení společnosti přispívá i politizace nepolitických témat a různá aktivistická hnutí. Tyto okolnosti napomáhají ke snížení celkové stability tohoto politického systému.

Americký politický systém rozhodně za prostudování stojí. Jedná se o unikátní systém, který reflektuje americkou historii a tradici. Během tří století prošel evolucí, která Spojeným státům umožnila stát se světovým lídrem. V některých ohledech se může zdát zastaralý, například kvůli volbě prezidenta sborem volitelů nebo velmi obtížnému procesu prosazování změn ústavy, ale tyto aspekty neohrožují jeho udržitelnost. Bude jistě zajímavé sledovat, jak tento politický systém obstojí v nových výzvách tohoto století.

Seznam použitých zdrojů

CABADA, Ladislav, KUBÁT, Michal a kol. *Úvod do studia politické vědy*. 1. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-41-6.

CNN. *Presidential Election Results and Electoral Map 2020* [online]. CNN International, ©2022 [cit. 22.03.2022]. Dostupné z archivu: <https://web.archive.org/web/20220208010706/https://edition.cnn.com/election/2020/results/president>

DAHL, Robert A. *Demokracie a její kritici*. Praha : Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85605-81-3.

DAHL, Robert A. *How Democratic Is the American Constitution?* New Haven : Yale University Press, 2001. ISBN 0-300-09218-0.

DISCH, Lisa J. *The Tyranny of the Two-Party System*. New York : Columbia University Press, 2002. ISBN 0-231-11035-9.

DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Komparace politických systémů*. Praha : Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1357-7.

DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Spojené státy americké: společnost a politika*. Praha : Libri, 2002. ISBN 80-7277-141-8.

EDWARDS, George C. a WATTENBERG, Martin P. *Government in America*. 16. vyd. Londýn : Pearson, 2015. ISBN 978-0-205-86561-1.

EPSTEIN, Leon D. *Political Parties in Western Democracies*. New Brunswick : Transaction Publishers, 1979. ISBN 0-87855-716-4.

FIALA, Petr a STRMISKA, Maxmilián. *Teorie politických stran*. Praha : Barrister & Principal, 1998. ISBN 80-85947-31-5.

GALLAGHER, Michael a MITCHELL, Paul. *The Politics of Electoral Systems*. New York : Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-925756-0.

HARRIS, Richard A. a TICHENOR, Daniel J. *A history of the U. S. political system*. Santa Barbara : ABC-Clio, 2010. ISBN 978-1-85109-718-0.

HEYWOOD, Andrew. *Politologie*. 1. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-86432-95-5.

HLAVÁČEK, Pavel a JUREK, Petr. *Politické systémy anglosaských zemí*. Praha : Dokořán, 2014. ISBN 978-80-7363-689-0.

HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír a ŠEDO, Jakub. *Politické systémy.* Brno : Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-23-5.

JANDA, Kenneth, et al. *Výzva demokracie: systém vlády v USA.* Praha : Sociologické nakladatelství, 1998. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-54-0.

KŘTĚNOVÁ, Monika. *Prezidentský systém Spojených států amerických.* Praha : Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2016. ISBN 978-80-87975-60-2.

LIJPHART, Arend. *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries.* New Haven : Yale University Press, 2. vyd. 2012. ISBN 978-0-300-17202-7.

LOWI, Theodore J., et al. *American Government: A Brief Introduction.* 15. vyd. New York : W.W. Norton, 2019. ISBN 978-0-393-66486-7.

MAISEL, Sandy L. *American Political Parties and Elections: A Very Short Introduction.* New York : Oxford University Press, 2007. ISBN 978-0-19-530122-9.

MENON, Anand a SCHAIN, Martin. *Comparative Federalism: The European Union and The United States in Comparative Perspective.* New York : Oxford University Press, 2007. ISBN 978-0-19929110-6.

NOVÁK, Miroslav. *Systémy politických stran: úvod do jejich srovnávacího studia.* Praha : Sociologické nakladatelství, 1997. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-22-2.

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie: srovnávací analýza demokratických politických systémů.* Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-628-4.

SARTORI, Giovanni. *Srovnávací ústavní inženýrství: zkoumání struktur, podnětů a výsledků.* Praha : Sociologické nakladatelství, 2001. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-94-X.

SCHELLE, Karel a VLČEK, Eduard. *Dokumenty ke studiu moderních dějin státu a práva II. Ústavy a normy ústavního charakteru.* 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-0859-8.

SCHROEDER, Richard C. *Nástin amerického vládního systému.* Washington : USIA, 1990.

SIAROFF, Alan. *Comparing Political Regimes: A Thematic Introduction to Comparative Politics.* 3. vyd. Toronto : University of Toronto Press, 2013. ISBN 978-1-4426-0701-9.

SMITH, Steven S., ROBERTS, Jason M. a VANDER WIELEN, Ryan J. *The American Congress.* New York : Cambridge University Press, 2011. ISBN 978-1-107-65435-8.

The White House. *Executive Office of the President.* [online]. The White House [cit. 8.5.2022]. Dostupné z archivu: <http://web.archive.org/web/20220223034451/https://www.whitehouse.gov/administration/executive-office-of-the-president/>

US House of Representatives. *List of Individuals Impeached by the House of Representatives.* [online]. US House of Representatives: History, Art & Archives [cit. 8.3.2022]. Dostupné z archivu: <http://web.archive.org/web/20220212151605/https://history.house.gov/Institution/Impeachment/Impeachment-List/>

WATTS, Duncan. *Dictionary of American Government and Politics.* Edinburgh : Edinburgh University Press, 2010. ISBN 978-0-7486-3501-6.

WATTS, Ronald L. *Comparing Federal Systems in the 1990s.* Kingston : Queen's University, 1997. ISBN 0-88911-589-3.

WILSON, James Q. *Jak se vládne v USA.* Praha : Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85850-54-0.